



การจัดการองค์ความรู้
(Knowledge Management : KM)

การวิจัยในพื้นที่ จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร



การจัดทำการจัดการความรู้
(Knowledge Management: KM)

การวิจัยเชิงพื้นที่จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คำนำ

การจัดทำการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) “การวิจัยเชิงพื้นที่จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย” จากการเสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเสวนา และวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการสังเคราะห์ การสร้างองค์ความรู้และการจัดการความรู้มาให้แนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเกิดองค์ความรู้ และนำมาพัฒนาองค์กรไปพร้อม ๆ กัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและได้รับบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งการจัดการความรู้ (KM) เป็นการรวบรวมองค์ความรู้มาพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของคณะฯ เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานด้านงานประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ฝ่ายงานประกันคุณภาพการศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
จากโครงการบริการวิชาการสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่.....	2
บทบาทของการจัดการความรู้ในการถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่.....	3
วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ในหัวข้อ การวิจัยพื้นที่: จากบริการ วิชาการสู่งานวิจัย.....	3
คำถามหรือประเด็นในการจัดการความรู้ในหัวข้อ การวิจัยพื้นที่: จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย.....	4
ขอบเขตของการจัดการความรู้.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 การจัดการความรู้	
ความหมายและความสำคัญของการจัดการความรู้.....	7
การจัดการความรู้มีความสำคัญต่อองค์กรและสังคมในหลายมิติ.....	8
ภาพรวมของแนวคิดการจัดการความรู้ในปัจจุบัน.....	10
มิติใหม่ของการจัดการความรู้ในยุคดิจิทัล.....	11
กลยุทธ์การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน.....	12
ความท้าทายและแนวโน้มในอนาคต.....	12
ประเภทของความรู้.....	14
กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process).....	16
การสร้างและรวบรวมความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition).....	16
การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage & Retrieval).....	17
การจัดการความรู้ในองค์กร.....	18
3 รูปแบบและวิธีการในการจัดการความรู้ หัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากบริการ วิชาการสู่งานวิจัย”	
กำหนดประเด็นและเป้าหมายการจัดการความรู้.....	21
คัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนร่วม (ผู้รู้/ ผู้ปฏิบัติ/ ชุมชน).....	22
รวบรวมข้อมูลและประสบการณ์จากโครงการบริการวิชาการ.....	22
จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM Workshop/Focus Group).....	23
ถอดบทเรียน (Lesson Learned) จากการปฏิบัติงาน.....	25
วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้.....	25

สารบัญ

หน้า

ระบบแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices).....	26
จัดทำเอกสาร/ฐานความรู้ (Knowledge Assets).....	26
เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้.....	27
ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง.....	28
4 สรุปประเด็นการจัดการความรู้ หัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย”	
การพัฒนาโครงการจากฐานความต้องการของชุมชน.....	29
การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ.....	30
การบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	31
การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการสร้างทักษะจริง.....	33
การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนา.....	34
การจัดการความรู้และการถอดบทเรียนอย่างเป็นระบบ.....	35
การเชื่อมโยงบริการวิชาการสู่การวิจัยเชิงพื้นที่.....	36
ข้อจำกัดและแนวทางพัฒนาในอนาคต.....	36
บรรณานุกรม.....	38
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก คำสั่งแต่งตั้งกิจกรรมอบรมเสวนาการสร้างองค์ความรู้ และการจัดการความรู้.....	41
ภาคผนวก ข กรณีศึกษา (Case Example) และแนวปฏิบัติที่ดีรายวิชา การ บริหารการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	46

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	โมเดลปลาทู.....	8
2.2	หนังสือ The Fifth Discipline.....	9
2.3	การจัดการความรู้.....	10
2.4	Digital Twins.....	13
3.1	วิทยากรมาให้ความรู้กิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้.....	23
3.2	ภาพกิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้.....	24
4.1	อบรมทักษะการขายของออนไลน์ให้กับชุมชนผู้สูงอายุ.....	30
4.2	การสร้างสรรค์การแสดงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สไบมอญนครปากเกร็ด.....	32
4.3	เครื่องแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์สไบมอญ.....	32

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาสานักสำคัญจากการเป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ที่มุ่งสร้างองค์ความรู้ พัฒนาคน และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะบทบาทในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาจริงของพื้นที่ และการบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ภารกิจเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่เชิงสถาบัน แต่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมฐานรากให้เข้มแข็ง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงกับพระราชโองบายด้านการศึกษาก็จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏมีบทบาทสอดคล้องอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการมุ่ง “พัฒนาคนดี คนเก่ง และมีทักษะในการดำรงชีวิต” ซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาที่เน้นคุณภาพของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่บ่มเพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้จริง นอกจากนี้ แนวพระราชโองบายที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (learning by doing) ยังสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงการบริการวิชาการหรือการวิจัยเชิงพื้นที่ อีกทั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และต่อยอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นอีกหนึ่งมิติที่สอดคล้องกับพระราชโองบายที่ให้ความสำคัญกับการรักษาอัตลักษณ์ของชาติและความเป็นไทย การทำงานร่วมกับชุมชนในลักษณะของ “หุ้นส่วนการพัฒนา” ทำให้มหาวิทยาลัยไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ความรู้ แต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง ดังนั้น พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงไม่เพียงแต่สนับสนุนพระราชโองบายด้านการศึกษานั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศจากฐานราก โดยใช้ความรู้ วิจัย และนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การทำงานที่บูรณาการระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนจึงเป็นหัวใจของการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง สมดุล และพร้อมเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครในการพัฒนาท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับศาสตร์พระราชฯ ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาที่เน้นความสมดุล ความพอประมาณ และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” ให้กับชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยจึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวสู่ชุมชน ผ่านการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของตนเอง

ในมิติของพื้นที่ให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครมีบทบาทสำคัญในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครตอนเหนือ ควบคู่กับพื้นที่ยุทธศาสตร์ในจังหวัดนนทบุรี นครนายก และอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ การยกระดับคุณภาพครู และ

การสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับพื้นที่ในระยะยาว

การดำเนินงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจึงเป็นการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (participatory approach) และการพัฒนาแบบองค์รวม (holistic development) ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หรือการพัฒนาทักษะของเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ การทำงานร่วมกับชุมชนในลักษณะของ “หุ้นส่วนการพัฒนา” ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจึงไม่ได้เป็นเพียงสถาบันการศึกษา แต่เป็น “ศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ที่ขับเคลื่อนศาสตร์พระราชามาไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่บริการวิชาการ อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สมดุล และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในยุคปัจจุบันและอนาคต

1. จากโครงการบริการวิชาการสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่

การดำเนินโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมิได้เป็นเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการสำคัญในการ “เรียนรู้ร่วมกัน” ระหว่างมหาวิทยาลัยกับพื้นที่ ซึ่งเปิดโอกาสให้คณาจารย์และนักศึกษาได้เข้าไปสัมผัสบริบทจริงของสังคม เห็นปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของชุมชนอย่างรอบด้าน กระบวนการดังกล่าวจึงกลายเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีคุณค่าในการพัฒนา “โจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ (area-based research)” ที่สอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชน มากกว่าการตั้งโจทย์จากกรอบคิดเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

ในทางปฏิบัติ โครงการบริการวิชาการมักเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ การสำรวจความต้องการของชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เมื่อดำเนินกิจกรรมไปในระยะหนึ่ง จะทำให้มหาวิทยาลัยสามารถมองเห็น “ปัญหาเชิงระบบ” และ “ช่องว่างในการพัฒนา” ที่ต้องการองค์ความรู้ใหม่เข้ามาสนับสนุน เช่น ปัญหาด้านอาชีพและรายได้ การจัดการทรัพยากร การศึกษา หรือการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเด็นเหล่านี้สามารถนำมาต่อยอดเป็นโจทย์วิจัยที่มีความชัดเจน มีทิศทาง และมีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่จึงเป็นกระบวนการที่เน้น “การมีส่วนร่วม” (participatory approach) โดยชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับประโยชน์ แต่เป็น “หุ้นส่วนการวิจัย” ที่มีบทบาทตั้งแต่การร่วมกำหนดปัญหา ออกแบบแนวทางการศึกษา ไปจนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้จริง กระบวนการนี้ช่วยให้ผลงานวิจัยมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีความเป็นเจ้าของร่วม (ownership) และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา และเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงบริการวิชาการกับการวิจัยเชิงพื้นที่ยังสอดคล้องกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในฐานะ “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ที่มุ่งสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมอย่างแท้จริง โดยใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชามาไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการพัฒนาที่ยึดหลักความพอเพียง ความสมดุล และความยั่งยืน ดังนั้น การต่อยอดโครงการบริการวิชาการไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิง

พื้นที่จึงไม่เพียงเป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างให้กับชุมชนและสังคมในระยะยาว

2. บทบาทของการจัดการความรู้ในการถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและยกระดับการวิจัยเชิงพื้นที่ (area-based research) โดยทำหน้าที่เป็นกลไกในการรวบรวม สังเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่สู่บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะ “แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices)” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การจัดการความรู้ช่วยเปลี่ยนองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายและฝังอยู่ในตัวบุคคล (tacit knowledge) ให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลได้ในบริบทอื่น

ในบริบทของการวิจัยเชิงพื้นที่ การจัดการความรู้มีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การสะท้อนบทเรียน (lesson learned) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยและชุมชน ไปจนถึงการสังเคราะห์องค์ความรู้ร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวช่วยให้สามารถค้นพบรูปแบบการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อจำกัดที่ควรหลีกเลี่ยง อันนำไปสู่การพัฒนา Best Practices ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และสามารถนำไปใช้ได้จริง

นอกจากนี้ การจัดการความรู้ยังช่วยสร้าง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (community of practice)” ระหว่างนักวิจัย คณาจารย์ หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนในพื้นที่ ซึ่งเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน การมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น เวทีสรุปบทเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้ Best Practices ไม่ถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่สามารถถ่ายทอดและขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพของการวิจัยเชิงพื้นที่ จากการทำงานแบบแยกส่วนไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ช่วยให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีคุณค่า ใช้ประโยชน์ได้จริง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มุ่งเน้นการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ในหัวข้อ การวิจัยพื้นที่: จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย

1. เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้จากการดำเนินโครงการบริการวิชาการในพื้นที่เพื่อนำไปพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทจริงของชุมชน
2. เพื่อถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานบริการวิชาการสู่การพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพและใช้ประโยชน์ได้จริง
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพคณาจารย์ นักวิจัย และบุคลากรในการออกแบบและดำเนินการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการศาสตร์

4. เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขับเคลื่อนการวิจัยรับใช้สังคม

5. เพื่อยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น และสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางศาสตร์พระราชา

4. คำถามหรือประเด็นในการจัดการความรู้ในหัวข้อ การวิจัยพื้นที่: จากการบริหาร วิชาการสู่งานวิจัย

การวิจัยเชิงพื้นที่ที่พัฒนาจากโครงการบริการวิชาการถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยสู่การเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ที่ตอบโจทย์สังคมอย่างแท้จริง กระบวนการจัดการความรู้ (KM) จึงเข้ามามีบทบาทในการรวบรวม สังเคราะห์ และถ่ายทอด ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อแปลง “ปัญหาและความต้องการของชุมชน” ให้เป็น “โจทย์วิจัยที่มีคุณค่า” และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรมได้อย่างยั่งยืน การตั้งคำถามและ ประเด็นสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเปิดมุมมอง กระตุ้นการคิดเชิงระบบ และ นำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการเชื่อมโยงบริการวิชาการกับงานวิจัยเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1 การค้นหาและกำหนดโจทย์วิจัย

1) จากการลงพื้นที่บริการวิชาการ เรพบ “ปัญหาหรือโอกาส” อะไรที่สามารถ พัฒนาเป็นโจทย์วิจัยได้

2) โจทย์วิจัยที่ได้สะท้อน “ความต้องการจริงของชุมชน” หรือไม่ และตรวจสอบ อย่างไร

3) จะคัดเลือกประเด็นวิจัยอย่างไรให้มีความสำคัญและเกิดผลกระทบต่อพื้นที่

4.2 กระบวนการเชื่อมโยงบริการวิชาการกับงานวิจัย

1) กลไกหรือขั้นตอนใดช่วยเปลี่ยน “กิจกรรมบริการวิชาการ” ให้เป็น “งานวิจัยเชิง พื้นที่”

2) วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากงานบริการวิชาการให้มีความน่าเชื่อถือและ นำไปใช้วิจัยได้ จะออกแบบโครงการให้ “บริการวิชาการ + วิจัย” ดำเนินไปพร้อมกันได้อย่างไร

4.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน

1) ชุมชนมีบทบาทอย่างไรในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมใช้ ประโยชน์)

2) จะสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระยะยาวกับชุมชนได้อย่างไร

3) จะทำให้ชุมชน “เป็นเจ้าของงานวิจัย” (ownership) ได้ได้อย่างไร

4.4 การจัดการความรู้และ Best Practices

1) มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) อะไรจากโครงการที่ผ่านมา

2) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของการวิจัยเชิงพื้นที่คืออะไร

3) จะถอดบทเรียนและจัดเก็บองค์ความรู้ให้สามารถถ่ายทอดต่อได้อย่างไร

4.5 การบูรณาการศาสตร์และนวัตกรรม

1) งานวิจัยเชิงพื้นที่ต้องบูรณาการหลายศาสตร์อย่างไรให้ตอบโจทย์จริง

2) จะนำองค์ความรู้สมัยใหม่ผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไร

3) นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ได้จริงในพื้นที่หรือไม่

4.6 การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ผลการวิจัยถูกนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาพื้นที่ได้จริงหรือไม่
- 2) จะขยายผล (scaling up) ไปยังพื้นที่อื่นได้อย่างไร
- 3) ตัวชี้วัดความสำเร็จของงานวิจัยเชิงพื้นที่ควรเป็นอะไร

4.7 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

- 1) คณาจารย์และนักวิจัยยังขาดทักษะใดในการทำวิจัยเชิงพื้นที่
- 2) ต้องพัฒนาเครื่องมือหรือแนวทางสนับสนุนอะไรเพิ่มเติม
- 3) จะสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เข้าใจพื้นที่ได้อย่างไร

5. ขอบเขตของการจัดการความรู้

โครงการบริการวิชาการที่อาจารย์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ลงพื้นที่และได้รับอนุมัติงบประมาณตามโครงการศาสตราจารย์พระราชวาทินงบประมาณ 2568 จำนวน 8 โครงการได้แก่

1. อบรมพัฒนาหลักสูตร สไบมอญนครปากเกร็ด
2. กิจกรรมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยผ้าของชุมชนให้เป็นสมุดทำมือปกผ้า
3. การพัฒนาทักษะการขายสินค้าออนไลน์ Live Commerce
4. กิจกรรมแปรรูปข้าวสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน กระจยาสารท
5. อบรมเชิงปฏิบัติการข้าวแห่งธัญพืชและข้าวพองเคลือบช็อคโกแลต
6. อบรมเชิงปฏิบัติการหมูฝอยและกล้วยหนีบธัญพืช
7. เสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
8. อบรมการออมเงินส่วนบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเชิงพื้นที่ที่พัฒนาจากโครงการบริการวิชาการ หมายถึง กระบวนการวิจัยที่เกิดจากการนำปัญหา ความต้องการ หรือศักยภาพของชุมชนที่ได้จากการดำเนินโครงการบริการวิชาการมาเป็นฐานในการกำหนดโจทย์วิจัย โดยเน้นการศึกษาในบริบทพื้นที่จริง (area-based context) มีการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การออกแบบการศึกษา การเก็บข้อมูล ไปจนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้มุ่งสร้างองค์ความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผ่านการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้าง ประสานงาน แลกเปลี่ยน แบ่งปัน และนำความรู้ที่อยู่ภายในองค์กรหรือกลุ่มคนไปใช้งาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้รวมถึงการระบุมุมมองที่สำคัญทั้งที่เป็นชัดเจน (explicit) และความรู้ที่ซ่อนเร้น (tacit) ในองค์กร การส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ การอัปเดตและการเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสม และการใช้ความรู้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรความรู้อย่างเต็มที่เพื่อการพัฒนา

องค์กรและการแข่งขันที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์กรสามารถนำประสบการณ์และข้อผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียนและมุ่งไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การจัดการความรู้ในหัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย” เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการทำงานของมหาวิทยาลัยให้สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม สามารถต่อยอดไปสู่การสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพและเกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การจัดการความรู้ในประเด็นนี้จึงคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายมิติ ดังนี้

1. ได้องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการเชื่อมโยงงานบริการวิชาการสู่การวิจัยเชิงพื้นที่
2. สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง
3. ยกระดับศักยภาพของคณาจารย์และนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัยเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม
4. เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน
6. สนับสนุนบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางศาสตร์พระราชา

บทที่ 2

การจัดการความรู้

ความหมายและความสำคัญของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในองค์กรสมัยใหม่ ซึ่งตระหนักถึงคุณค่าของสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้อย่างความรู้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการเชิงระบบในการสร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ แบ่งปัน และใช้ความรู้ภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสร้างนวัตกรรม นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย ดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2548) ได้นิยามการจัดการความรู้ว่าเป็น "กระบวนการที่ดำเนินการร่วมกัน โดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานย่อยขององค์กร เพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดีขึ้นกว่าเดิม" ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรควบคู่กันไป

Davenport และ Prusak (1998) การจัดการความรู้คือ "กระบวนการที่เป็นระบบในการค้นหา สร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยน และใช้ความรู้" โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเพื่อให้ความรู้เข้าถึงคนที่ต้องการในเวลาที่ต้องการ

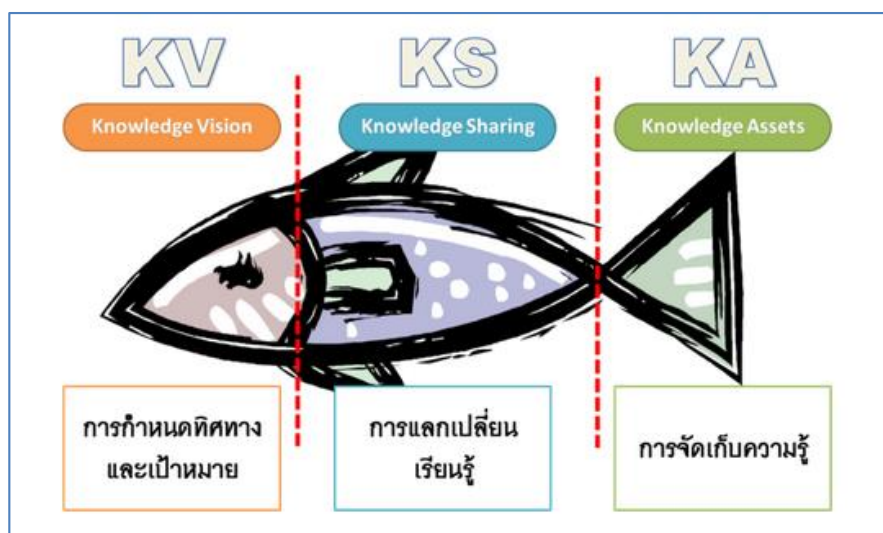
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้เป็น "กระบวนการรวบรวม จัดการ องค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ" เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึง แลกเปลี่ยน และพัฒนาความรู้ร่วมกัน

การจัดการความรู้มีองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กัน ซึ่งตามแนวคิดของ Marquardt (2002) ประกอบด้วย:

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) - การรวบรวมข้อมูลและความรู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร
2. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) - การพัฒนาความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัย การทดลอง และการแก้ปัญหา
3. การจัดเก็บและการเรียกใช้ความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) - การบันทึกและจัดระบบความรู้เพื่อให้สามารถค้นหาและนำมาใช้ได้อย่างสะดวก
4. การถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Transfer and Dissemination) - การแบ่งปันและกระจายความรู้ไปยังผู้ที่ต้องการใช้
5. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) - การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานและการตัดสินใจ

นอกจากนี้ประพนธ์ ผาสุขยืด (2547) ได้เสนอกระบวนการจัดการความรู้ที่เรียกว่า "โมเดลปลาทู" (Tuna Model) ซึ่งประกอบด้วย:

1. ส่วนหัวปลา (Knowledge Vision) - การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการจัดการความรู้
2. ส่วนตัวปลา (Knowledge Sharing) - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ
3. ส่วนหางปลา (Knowledge Assets) - การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อเป็นคลังความรู้ขององค์กร



ภาพที่ 2.1 โมเดลปลา

ที่มา : <https://kawisara2537.wordpress.com/2015/11/05/%E0%B9%82%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%A5%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%B9/>

1. การจัดการความรู้มีความสำคัญต่อองค์กรและสังคมในหลายมิติ ดังนี้:

1.1 การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

Peter Drucker (1993) นักทฤษฎีการจัดการชื่อดัง กล่าวว่า "ความรู้คือพลังอำนาจ" และองค์กรที่สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความได้เปรียบในการแข่งขัน การจัดการความรู้ช่วยลดการทำงานซ้ำซ้อน ลดข้อผิดพลาด และช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่มีคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิผลขององค์กร

1.2 การรักษาความรู้และภูมิปัญญาขององค์กร

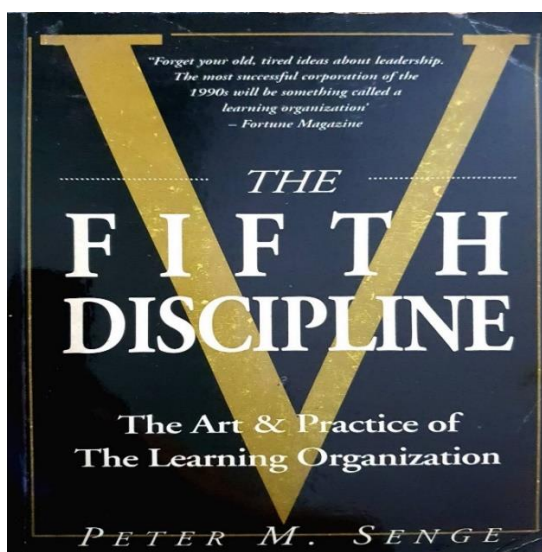
ในยุคที่การลาออกและการเกษียณอายุของพนักงานเป็นความท้าทายขององค์กร การจัดการความรู้ ช่วยป้องกันการสูญเสียความรู้และประสบการณ์ที่มีค่า ดังที่ Dalkir (2005) ได้กล่าวว่า "การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการรักษาทุนทางปัญญาขององค์กรไว้" โดยเฉพาะความรู้ฝังลึกที่สั่งสมอยู่ในตัวบุคลากรที่มีประสบการณ์

1.3 การสร้างนวัตกรรม

Nonaka และ Takeuchi (1995) ได้อธิบายว่าการจัดการความรู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างนวัตกรรม ผ่านโมเดล SECI (Socialization, Externalization, Combination, Internalization) ซึ่งเป็นกระบวนการแปลงความรู้ระหว่างความรู้ฝังลึกและความรู้ชัดแจ้ง การแลกเปลี่ยนและผสมผสานความรู้ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ที่น่าไปสู่นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการทำงาน

1.4 การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

Peter Senge (1990) ผู้เขียนหนังสือ "The Fifth Discipline" ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม



ภาพที่ 2.2 หนังสือ The Fifth Discipline

ที่มา: <https://www.bookpanich.com/product/29468/the-fifth-discipline-the-art-practice-of-the-learning-organization-paperback-deckle-edge-by-peter-m->

1.5 การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

Porter และ Millar (1985) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารสนเทศและความรู้ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร

แม้การจัดการความรู้จะมีประโยชน์มากมาย แต่องค์กรก็ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ดังที่ Davenport และ Prusak (1998) ได้ระบุไว้:

1. ด้านวัฒนธรรมองค์กร - การสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้เป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะในองค์กรที่มีวัฒนธรรม "ความรู้คืออำนาจ"
2. ด้านเทคโนโลยี - การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร
3. ด้านการวัดผล - การประเมินผลสำเร็จของการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่วัดได้ยาก
4. ด้านการจูงใจ - การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแบ่งปันและใช้ความรู้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน การรักษาภูมิปัญญาองค์กร การสร้างนวัตกรรม การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) องค์กรที่สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืน

2. ภาพรวมของแนวคิดการจัดการความรู้ในปัจจุบัน

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในทศวรรษ 2020 ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การทำงานระยะไกล และวัฒนธรรมองค์กรที่เปลี่ยนไป แนวคิดการจัดการความรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญโดย Bolisani และ Bratianu (2018) ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนผ่านจากมุมมองแบบเดิมที่เน้นการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ ไปสู่นวัตกรรมเชิงพลวัตที่ให้ความสำคัญกับการสร้าง การแลกเปลี่ยน และการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ปัจจุบัน การจัดการความรู้ไม่ได้มองเพียงแค่ความรู้ที่อยู่ในองค์กรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการบูรณาการความรู้จากแหล่งภายนอก ทั้งจากลูกค้า พันธมิตรทางธุรกิจ และระบบนิเวศทางธุรกิจ (Massingham, 2021) แนวคิดใหม่นี้เรียกว่า "การจัดการความรู้แบบเปิด" (Open Knowledge Management) ซึ่งเน้นการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด



ภาพที่ 2.3 การจัดการความรู้

ที่มา: <https://www.salika.co/2020/04/29/artificial-intelligence-knowledge-management-part-1/>

3. มิติใหม่ของการจัดการความรู้ในยุคดิจิทัล

โลกดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของการจัดการความรู้อย่างสิ้นเชิง จากแนวคิดดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบเอกสาร ไปสู่ระบบนิเวศความรู้ที่มีความซับซ้อน ไร้พรมแดน และขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ การจัดการความรู้ในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

3.1 การจัดการความรู้ที่ขับเคลื่อนด้วย AI

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) กำลังเปลี่ยนโฉมการจัดการความรู้อย่างมีนัยสำคัญ Pauleen และ Wang (2017) ได้ศึกษาพบว่า ระบบ AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ จัดระเบียบความรู้ และแนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้กับบุคลากรได้อย่างแม่นยำมากขึ้น

ตามรายงานของ Gartner (2024) องค์กรที่ใช้ AI ในการจัดการความรู้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาข้อมูลได้ถึง 35 % และลดเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจลงได้ 25 % โดยเทคโนโลยีสำคัญที่ใช้ ได้แก่:

- 1) ระบบค้นหาอัจฉริยะ (Intelligent Search Systems)
- 2) แชทบอทและผู้ช่วยเสมือนจริง (Chatbots and Virtual Assistants)
- 3) ระบบแนะนำเนื้อหา (Content Recommendation Systems)
- 4) เครื่องมือวิเคราะห์ข้อความ (Text Analytics Tools)

3.2 การจัดการความรู้ในองค์กรแบบไร้พรมแดน

การทำงานระยะไกลและรูปแบบการทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Workplace) ที่เพิ่มขึ้นหลังจากการระบาดของ COVID-19 ได้สร้างความท้าทายใหม่ในการจัดการความรู้ Anders และ Hemre (2022) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง "การจัดการความรู้แบบไร้พรมแดน" (Boundaryless Knowledge Management) ซึ่งเน้นการสร้างระบบและวัฒนธรรมที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามสถานที่และเวลาทำงานที่แตกต่างกันการศึกษาของ Microsoft Work Trend Index (2023) พบว่า 73% ขององค์กรทั่วโลกกำลังเผชิญความท้าทายในการแบ่งปันความรู้ระหว่างทีมที่ทำงานจากระยะไกล แนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่:

- 1) การพัฒนาแพลตฟอร์มความร่วมมือแบบครบวงจร
- 2) การสร้างคอมมูนิตี้ออนไลน์เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้
- 3) การบันทึกและถ่ายทอดสดการประชุมและกิจกรรมสำคัญ
- 4) การจัดกิจกรรม "คาเฟ่ความรู้เสมือนจริง" (Virtual Knowledge Cafés)

3.3 การจัดการความรู้เชิงบูรณาการ

แนวคิดการจัดการความรู้สมัยใหม่ไม่ได้มองความรู้เป็นเพียงสิ่งที่ต้องจัดการแยกต่างหาก แต่เป็นส่วนที่บูรณาการเข้ากับทุกกระบวนการทางธุรกิจ Edwards (2023) เสนอแนวคิด "Knowledge-Infused Business Process Management" หรือการผสานความรู้เข้ากับการจัดการกระบวนการธุรกิจในทุกขั้นตอน

องค์กรชั้นนำอย่าง Amazon, Google และ Microsoft ใช้แนวทางนี้โดยการฝังระบบจัดการความรู้เข้ากับเครื่องมือการทำงานประจำวัน ทำให้พนักงานสามารถเข้าถึงความรู้ที่จำเป็นโดยไม่ต้องออกจากโปรแกรมที่กำลังใช้งานอยู่ (Rumizen, 2022)

4. กลยุทธ์การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน

4.1 เทคโนโลยีจัดการความรู้แบบไฮบริด

เทคโนโลยีจัดการความรู้สมัยใหม่ใช้แนวทางแบบผสมผสานที่รวมทั้งแพลตฟอร์มดั้งเดิมและเทคโนโลยีล้ำสมัย จากการศึกษาของ Deloitte (2023) พบว่าองค์กรที่ประสบความสำเร็จใช้เทคโนโลยีหลากหลาย ได้แก่

- 1) ระบบจัดการเนื้อหาองค์กร (Enterprise Content Management Systems)
- 2) แพลตฟอร์มความร่วมมือแบบเรียลไทม์ (Real-time Collaboration Platforms)
- 3) ฐานข้อมูลความรู้แบบ Wiki และเอกสารแบบมีส่วนร่วม
- 4) ระบบวิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Analytics)
- 5) เทคโนโลยี AR/VR สำหรับการถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติ

4.2 วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้

การวิจัยของ Tsakalerou (2022) แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จในการจัดการความรู้ยังคงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมองค์กรเป็นสำคัญ แม้จะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงใดก็ตาม องค์กรชั้นนำในปัจจุบันสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่าน:

- 1) โปรแกรมพี่เลี้ยงและการโค้ช (Mentoring and Coaching Programs)
- 2) ชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Communities of Practice)
- 3) กิจกรรม "เล่าเรื่องความสำเร็จ" (Success Story Sharing)
- 4) ระบบให้รางวัลและยกย่องผู้แบ่งปันความรู้ (Recognition Systems)

4.3 การจัดการความรู้แบบผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง

แนวคิดใหม่ในการจัดการความรู้เน้นประสบการณ์ของผู้ใช้ (User Experience) มากขึ้น Mladkova (2021) เสนอว่า การออกแบบระบบจัดการความรู้ควรใช้หลักการออกแบบที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-Centered Design) เพื่อให้ตรงกับวิธีการทำงานและการเรียนรู้ของพนักงาน องค์กรอย่าง Spotify และ Netflix ใช้หลักการนี้โดยการสร้างระบบจัดการความรู้ที่ปรับเปลี่ยนตามพฤติกรรมและความชอบของผู้ใช้แต่ละคน ผลลัพธ์คือการเพิ่มอัตราการใช้งานระบบและความพึงพอใจของพนักงาน (Thompson, 2024)

5. ความท้าทายและแนวโน้มในอนาคต

5.1 การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่และความรู้ที่ซับซ้อน

ปริมาณข้อมูลที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสร้างความท้าทายในการกลั่นกรองข้อมูลที่มีคุณค่าและเปลี่ยนให้เป็นความรู้ที่ใช้งานได้ Jenkin (2023) ชี้ให้เห็นว่าองค์กรต้องพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการกับ "ความล้นเกินของข้อมูล" (Information Overload) โดยใช้เทคโนโลยี AI และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง

5.2 การรักษาความปลอดภัยของความรู้

ในยุคที่การโจมตีทางไซเบอร์เพิ่มขึ้น การรักษาความปลอดภัยของสินทรัพย์ความรู้ กลายเป็นความท้าทายสำคัญ McKinsey & Company (2023) รายงานว่ามากกว่า 60% ขององค์กรให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยของระบบจัดการความรู้มากขึ้นในช่วงสองปีที่ผ่านมา โดยใช้เทคโนโลยีเช่น บล็อกเชน (Blockchain) และการเข้ารหัสขั้นสูง

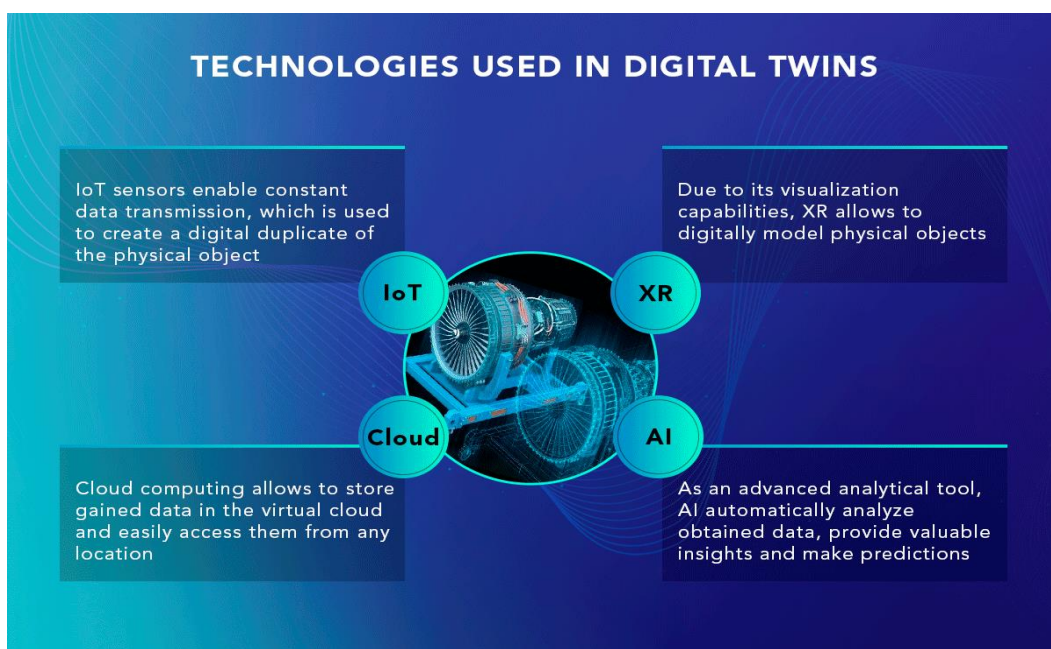
5.3 การวัดผลตอบแทนจากการลงทุนในการจัดการความรู้

การวัดผลกระทบของการจัดการความรู้ยังคงเป็นความท้าทายสำหรับหลายองค์กร แต่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นด้วยตัวชี้วัดใหม่ๆ Ranjbarfard และ Heidari (2023) นำเสนอกรอบการวัดผลแบบบูรณาการที่พิจารณาทั้งมิติทางการเงิน การดำเนินงาน และมิติด้านนวัตกรรม ซึ่งช่วยให้องค์กรเห็นคุณค่าที่แท้จริงของการลงทุนในการจัดการความรู้

5.4 การจัดการความรู้กับเทคโนโลยีเกิดใหม่

เทคโนโลยีเกิดใหม่กำลังเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของการจัดการความรู้ Gartner (2024) คาดการณ์ว่าภายในปี 2027 เทคโนโลยีต่อไปนี้จะมีบทบาทสำคัญในการจัดการความรู้:

- 1) Web 3.0 และเทคโนโลยีแบบกระจายศูนย์ (Decentralized Technologies)
- 2) Digital Twins สำหรับการจำลองและถ่ายทอดความรู้
- 3) เทคโนโลยี Quantum Computing สำหรับการประมวลผลความรู้ที่ซับซ้อน
- 4) Extended Reality (XR) สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ



ภาพที่ 2.4 Digital Twins

ที่มา: <https://softengi.com/blog/use-cases-and-applications-of-digital-twin/>

แนวคิดการจัดการความรู้ในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนผ่านจากการเน้นการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ไปสู่การสร้างระบบนิเวศความรู้ที่มีความยืดหยุ่น ที่ผสมผสานทั้งเทคโนโลยีล้ำสมัย วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม และกระบวนการทำงานที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ความท้าทายสำคัญยังคงเป็นเรื่องการจัดการกับปริมาณข้อมูลที่เพิ่มขึ้น การรักษาความปลอดภัย และการวัดผลตอบแทนจากการลงทุน แต่เทคโนโลยีใหม่ๆ โดยเฉพาะ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง กำลังช่วยให้องค์กรสามารถจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ได้ดีขึ้น การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีความสมดุลระหว่างมิติต่างๆ ทั้งเทคโนโลยี กระบวนการ และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าให้กับองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

6. ประเภทของความรู้

ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) องค์กรต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากความรู้ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุดในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน การทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของความรู้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการจัดการความรู้ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับ

ความรู้ในองค์กรมีหลากหลายรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกัน โดยสามารถจำแนกได้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งสามารถบันทึกและถ่ายทอดได้อย่างเป็นระบบ และความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะตัว ความท้าทายสำคัญขององค์กรคือการบริหารจัดการความรู้ทั้งสองประเภทนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักวิชาการด้านการจัดการความรู้อย่าง Nonaka และ Takeuchi ได้พัฒนาทฤษฎี SECI Model ที่อธิบายกระบวนการแปลงความรู้ระหว่างความรู้ฝังลึกและความรู้ชัดแจ้ง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเข้าใจวิธีการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร นอกจากนี้ กระบวนการจัดการความรู้ยังประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญหลายประการ ตั้งแต่การกำหนดความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ ไปจนถึงการนำความรู้ไปใช้และการประเมินผล การศึกษาประเภทของความรู้ ทฤษฎี และกระบวนการจัดการความรู้อย่างลึกซึ้ง จะช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาระบบและกลยุทธ์การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับการทำงาน สร้างนวัตกรรม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในโลกธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

6.1 ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่สามารถแสดงออกมาในรูปแบบที่จับต้องได้และสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย ซึ่งแตกต่างจากความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและยากต่อการถ่ายทอด

ลักษณะสำคัญของความรู้ที่ชัดแจ้ง

1. สามารถบันทึกและจัดเก็บได้: ความรู้ที่ชัดแจ้งสามารถบันทึกในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสาร คู่มือ ตำราเรียน ฐานข้อมูล หรือสื่อดิจิทัล ทำให้ง่ายต่อการจัดเก็บและค้นคืน
2. สามารถถ่ายทอดและสื่อสารได้: ความรู้ที่ชัดแจ้งสามารถถ่ายทอดผ่านการสอน การอบรม หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้ผู้อื่นสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้
3. เป็นระบบและมีโครงสร้าง: ความรู้ที่ชัดแจ้งมักถูกจัดเรียงอย่างเป็นระบบและมีโครงสร้าง ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้

4. เป็นทางการและมีมาตรฐาน: ความรู้ที่ชัดเจนมักมีรูปแบบที่เป็นทางการและมีมาตรฐาน ทำให้สามารถนำไปใช้อ้างอิงและพัฒนาต่อยอดได้

ตัวอย่างของความรู้ที่ชัดเจน:

1. ตำราเรียนและคู่มือการใช้งาน
2. ฐานข้อมูลและรายงานทางสถิติ
3. กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ
4. สูตรและวิธีการทางวิทยาศาสตร์
5. แผนผังและแบบแปลน

ความรู้ที่ชัดเจนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและองค์กร โดยช่วยให้องค์กรสามารถถ่ายทอดความรู้และรักษาความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ได้อย่างเป็นระบบ ทำให้ความรู้ไม่สูญหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร นอกจากนี้ ความรู้ที่ชัดเจนยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของบุคคล ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริง การมีระบบการจัดการความรู้ที่ชัดเจนยังช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีมาตรฐาน ลดความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ชัดเจนยังเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาและนวัตกรรม ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวและแข่งขันในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้น ความรู้ที่ชัดเจนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการความรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคคลและองค์กร

6.2 ความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge)

ความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลแต่ละคน เป็นความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การฝึกฝน ทักษะ และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ

ลักษณะสำคัญของความรู้ที่ฝังลึก

1. เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์: ความรู้ประเภทนี้มักเกิดจากการที่บุคคลได้ลงมือปฏิบัติจริง และสั่งสมประสบการณ์มาเป็นเวลานาน
2. เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดได้โดยง่าย: เนื่องจากเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล การถ่ายทอดจึงทำได้ยาก อาจต้องอาศัยการสังเกต การเลียนแบบ หรือการฝึกฝนอย่างใกล้ชิด
3. เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสัญชาตญาณ: ความรู้ที่ฝังลึกมักเกี่ยวข้องกับทักษะเฉพาะทาง หรือสัญชาตญาณที่บุคคลมีในการแก้ไขปัญหา หรือตัดสินใจ
4. เป็นความรู้ที่มีคุณค่า: ความรู้ที่ฝังลึกมักเป็นความรู้ที่มีคุณค่า เพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล

ตัวอย่างของความรู้ที่ฝังลึก

1. ทักษะในการขับรถของนักแข่งรถมืออาชีพ
2. ความสามารถในการอ่านสีหน้าและภาษากายของนักจิตวิทยา
3. ความเชี่ยวชาญในการทำอาหารของเชฟชื่อดัง
4. สัญชาตญาณในการแก้ไขปัญหาของวิศวกรที่มีประสบการณ์

ความรู้ที่ฝังลึกเป็นความรู้ที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร เพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญของบุคลากร ช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันโดยองค์กรที่มีบุคลากรที่มีความรู้ที่ฝังลึก มักมีความได้เปรียบในการแข่งขัน เพราะมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความรู้ที่ฝังลึกยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ฝังลึกระหว่างบุคลากรซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะของบุคลากรในองค์กร

7. กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัลที่ความรู้กลายเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า การจัดการความรู้ไม่เพียงแต่เป็นการรวบรวมข้อมูล แต่ยังเป็นการสร้างสรรค์ แบ่งปัน และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างนวัตกรรมในองค์กร กระบวนการนี้เริ่มต้นด้วยการสร้างและรวบรวมความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition) ซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร จากนั้นความรู้ที่ได้จะถูกจัดเก็บและเข้าถึงได้ง่าย (Knowledge Storage & Retrieval) เพื่อให้บุคลากรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที การแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Sharing & Transfer) เป็นขั้นตอนสำคัญในการกระจายความรู้ไปยังผู้ที่ต้องการใช้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันในองค์กร การใช้และบูรณาการความรู้ (Knowledge Application) เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง เพื่อแก้ไขปัญหา ปรับปรุงกระบวนการ หรือสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ สุดท้าย การปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge Refinement) เป็นการทบทวนและปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและแข่งขันในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

8. การสร้างและรวบรวมความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition)

การสร้างและรวบรวมความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition) เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ภายในองค์กรหรือสังคม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และนวัตกรรมใหม่ ๆ

การสร้างความรู้หมายถึงกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มคนสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ การทดลอง หรือการสังเคราะห์ข้อมูลเดิมให้เกิดเป็นความเข้าใจใหม่ โดย Nonaka & Takeuchi (1995) ได้เสนอโมเดล SECI (Socialization, Externalization, Combination, Internalization) อธิบายการหมุนเวียนของความรู้ระหว่างความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ (Explicit Knowledge)

การรวบรวมความรู้คือการได้มาซึ่งองค์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ การค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล การฝึกอบรม หรือการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล การรวบรวมความรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วผ่านระบบฐานข้อมูลออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และเครื่องมือ AI

การสร้างและรวบรวมความรู้จึงไม่ใช่แค่การสะสมข้อมูล แต่เป็นกระบวนการที่ต้องการการวิเคราะห์ วิพากษ์ และการจัดการอย่างมีระบบ เพื่อให้ความรู้เหล่านั้นสามารถนำไปใช้ให้เกิดคุณค่าทางปฏิบัติได้จริง

9. การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage & Retrieval)

9.1 การแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Sharing & Transfer)

การแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Sharing & Transfer) เป็นกระบวนการสำคัญในระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่ช่วยให้ความรู้ไม่ถูกเก็บไว้เฉพาะบุคคล แต่สามารถกระจายไปยังบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพขององค์กรและสังคมโดยรวม

การแบ่งปันความรู้หมายถึงการที่บุคคลหนึ่งถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ หรือทักษะที่มีให้ผู้อื่นในลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม การสนทนา การจัดอบรม หรือการใช้ระบบฐานข้อมูลร่วมกัน การส่งเสริมวัฒนธรรมการแบ่งปันและสร้างแรงจูงใจ เช่น การยกย่องผู้แบ่งปันความรู้ จะช่วยให้กระบวนการนี้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (Ipe, 2003)

การถ่ายทอดความรู้มุ่งเน้นที่การเคลื่อนย้ายความรู้จากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคล ทีมงาน หรือองค์กร เช่น การฝึกงาน การโอนย้ายพนักงาน หรือความร่วมมือทางวิชาการ การถ่ายทอดความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดองค์ความรู้ระยะยาว และลดปัญหาการสูญเสียความรู้เมื่อบุคลากรลาออกหรือเกษียณ (Argote & Ingram, 2000)

ในยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ ระบบจัดการความรู้ (KM Systems) หรือโซเชียลมีเดีย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ข้ามพรมแดนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

9.2 การใช้และบูรณาการความรู้ (Knowledge Application)

การใช้และบูรณาการความรู้ (Knowledge Application) เป็นกระบวนการที่เน้นการนำความรู้ที่มีอยู่แล้วไปใช้ในการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน หรือการแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กร

การใช้ความรู้หมายถึงการนำความรู้ไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง เช่น การนำผลวิจัยไปพัฒนาแนวนโยบาย หรือการใช้คู่มือปฏิบัติงานในการทำงานประจำ ความรู้ที่ถูกใช้อย่างเหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม การเพิ่มผลิตภาพ และการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับองค์กร (Davenport & Prusak, 1998) ส่วน การบูรณาการความรู้เป็นการผสานความรู้จากหลากหลายแหล่งหรือสาขาวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างมุมมองใหม่หรือแนวทางใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม โดยเฉพาะในยุคที่ปัญหาที่มีความซับซ้อน เช่น การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ต้องอาศัยความรู้จากทั้งเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ความสำเร็จของการใช้และบูรณาการความรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น การเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้อง การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร และการสนับสนุนจากผู้นำ รวมถึงระบบเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการนำความรู้ไปใช้ได้จริง (Gold, Malhotra, & Segars, 2001)

9.3 การปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge Refinement)

การปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge Refinement) เป็นกระบวนการสำคัญในระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่เน้นการทำให้ความรู้มีความถูกต้อง

ทันสมัย และเหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ การอัปเดตให้ทันสมัย และการตัดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นออก โดยมักใช้กระบวนการวิพากษ์ การทบทวนโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือการประเมินโดยผู้ใช้งานจริง เช่น การรีวิวนี้อาทิทางวิชาการ หรือการปรับปรุงคู่มือการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป (Bhatt, 2001) เมื่อความรู้ผ่านการกลั่นกรองแล้ว องค์กรหรือบุคคลสามารถต่อยอดความรู้เหล่านั้นไปสู่ระดับใหม่ เช่น การพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) การสร้างนวัตกรรมใหม่ หรือการสังเคราะห์เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้มากขึ้น การปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้ต้องอาศัยวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การเปิดรับความคิดเห็น และระบบเทคโนโลยีที่ช่วยให้การจัดเก็บ แก้ไข และกระจายความรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

10. การจัดการความรู้ในองค์กร

ในยุคที่ข้อมูลและความรู้เป็นทรัพยากรสำคัญของการแข่งขัน การจัดการความรู้ (Knowledge Management) จึงกลายเป็นเครื่องมือหลักที่ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างนวัตกรรม พัฒนาประสิทธิภาพ และรักษาความได้เปรียบทางธุรกิจได้อย่างยั่งยืน การจัดการความรู้ไม่ใช่เพียงการรวบรวมและเก็บรักษาความรู้เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้าง แบ่งปัน ใช้ และพัฒนาองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทขององค์กรและวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ความไว้วางใจ และการเปิดกว้างทางความคิด ในขณะเดียวกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับศักยภาพบุคลากร และเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง บทบาทขององค์กรและวัฒนธรรมองค์กรในการจัดการความรู้

10.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการจัดการความรู้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) เป็นหัวใจสำคัญของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับศักยภาพของบุคลากรทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติอย่างเป็นระบบ กระบวนการจัดการความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่ (Knowledge Creation) การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) และการประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) ล้วนมีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลากรให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงขององค์กร และต่อยอดไปสู่การพัฒนาความสามารถเฉพาะตัว (Core Competencies) ตัวอย่างเช่น การจัดให้มี “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” (Community of Practice) หรือระบบ “พี่เลี้ยง” (Mentoring System) ช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้จากรุ่นสู่รุ่นและเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัดการความรู้ยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ องค์กรที่สามารถผสมผสานกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์เข้ากับระบบการจัดการความรู้ได้อย่างเหมาะสม จึงมีแนวโน้มที่จะสร้างนวัตกรรม เพิ่มความผูกพันของพนักงาน และบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

10.2 การจัดการความรู้ในสถาบันการศึกษา

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในสถาบันการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพของการเรียนการสอน การวิจัย และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการสร้าง แบ่งปัน และใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งบุคลากร นักศึกษา และองค์กรการศึกษาโดยรวม

ในบริบทของสถาบันการศึกษา ความรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในตำราเรียนหรือห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้จากประสบการณ์ของครู อาจารย์ ผู้บริหาร นักศึกษา และบุคลากรสายสนับสนุน เช่น ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เทคนิคการดูแลนักศึกษา หรือแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เกิดจากประสบการณ์จริง ซึ่งหากมีการรวบรวม จัดระบบ และเผยแพร่อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยยกระดับคุณภาพของทั้งองค์กร การดำเนินการจัดการความรู้ในสถาบันศึกษามักครอบคลุมกิจกรรม เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing Forum), การจัดทำคลังความรู้ (Knowledge Repository), การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice) และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) นอกจากนี้ การจัดการความรู้ยังส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีความรู้ทันสมัย ทักษะที่ตอบโจทย์ยุคใหม่ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันอุดมศึกษาในฐานะองค์กรที่ผลิตและพัฒนาทุนมนุษย์ รวมถึงเป็นแหล่งสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) จึงกลายเป็นกลยุทธ์ที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัย

การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษามีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสร้างคลังความรู้จากงานวิจัยและนวัตกรรม การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Communities of Practice) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการแบ่งปันองค์ความรู้ในรูปแบบออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบเปิด (Open Educational Resources) และการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ การมีผู้นำที่สนับสนุนการพัฒนาวิชาการ และระบบนิเวศที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยเกิดผลอย่างแท้จริง ทั้งนี้ องค์กรอุดมศึกษาที่สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถเพิ่มขีดความสามารถทางวิชาการ สร้างนวัตกรรม และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืน

11. แนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ไม่ได้สิ้นสุดแค่การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเท่านั้น หากแต่ต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิด “คุณค่า” และ “ผลลัพธ์” ที่แท้จริงต่อองค์กรหรือสถาบัน การดำเนินการอย่างเป็นระบบและยั่งยืนคือหัวใจสำคัญที่จะทำให้การจัดการความรู้เกิดประโยชน์สูงสุด แนวทางสำคัญในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ KM ได้แก่:

11.1 สร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

องค์กรควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ให้สอดคล้องกับพันธกิจ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การยกระดับคุณภาพการให้บริการ หรือการสร้างนวัตกรรม

11.2 สนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแบ่งปัน

การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น เวทีแลกเปลี่ยน ชุมชนปฏิบัติ หรือระบบแรงจูงใจ จะช่วยให้บุคลากรกล้าถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้

11.3 พัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่สนับสนุน

การใช้ระบบฐานข้อมูล ระบบจัดเก็บความรู้ออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้การเข้าถึงความรู้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

11.4 ส่งเสริมภาวะผู้นำด้านความรู้ (Knowledge Leadership)

ผู้นำองค์กรควรมีบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อน ส่งเสริม และเป็นแบบอย่างในการใช้ความรู้ เพื่อให้เกิดแรงผลักดันทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ

11.5 ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ควรมีระบบติดตามผลลัพธ์จากการจัดการความรู้ เช่น ผลกระทบต่อประสิทธิภาพงาน ความพึงพอใจของผู้รับบริการ หรือการลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เพื่อปรับปรุงแนวทางให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

การพัฒนาและประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่เหมาะสม จะช่วยให้องค์กรเกิดความรู้ที่มีคุณค่า นำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

บทที่ 3

รูปแบบและวิธีการในการจัดการความรู้หัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย”

การจัดการความรู้ในหัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย” เป็นกระบวนการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงประสบการณ์และองค์ความรู้จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่เป็นระบบ สามารถนำไปใช้พัฒนาโจทย์วิจัยและต่อยอดสู่การสร้างผลกระทบเชิงสังคมได้อย่างแท้จริง กระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การรวบรวมองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเคราะห์ ไปจนถึงการนำไปใช้และขยายผล เพื่อให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยสามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นและเป้าหมายการจัดการความรู้
2. คัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนร่วม (ผู้รู้/ ผู้ปฏิบัติ/ ชุมชน)
3. รวบรวมข้อมูลและประสบการณ์จากโครงการบริการวิชาการ
4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM Workshop/Focus Group)
5. ถอดบทเรียน (Lesson Learned) จากการปฏิบัติงาน
6. วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้
7. ระบุแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices)
8. จัดทำเอกสาร/ ฐานความรู้ (Knowledge Assets)
9. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้
10. ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

1. กำหนดประเด็นและเป้าหมายการจัดการความรู้

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ให้ความสำคัญกับการประชุมคณะกรรมการบริหารคณะ ได้ระดมความคิดเห็นจนในท้ายที่สุดได้เลือกประเด็น “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย” เป็นหัวข้อในการจัดการความรู้ เนื่องจากการดำเนินงานบริการวิชาการของคณะในช่วงที่ผ่านมาได้ลงสู่พื้นที่อย่างต่อเนื่อง และพบว่ามีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลเชิงลึกจากชุมชนจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการสังเคราะห์และต่อยอดอย่างเป็นระบบไปสู่งานวิจัย นอกจากนี้ยังพบช่องว่างสำคัญในการเชื่อมโยงภารกิจบริการวิชาการกับภารกิจด้านการวิจัยของคณาจารย์ ทำให้ศักยภาพของพื้นที่และข้อมูลที่ได้จากการทำงานจริงยังไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์สูงสุด

ด้วยเหตุนี้ คณะจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการกำหนดประเด็นการจัดการความรู้เพื่อรวบรวม ถอดบทเรียน และสังเคราะห์องค์ความรู้จากการดำเนินงานบริการวิชาการที่ผ่านมา เพื่อนำไปพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการยกระดับศักยภาพของคณาจารย์ในการทำวิจัยที่มีผลกระทบต่อสังคม (Social Impact) และสนับสนุนบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามแนวทางศาสตร์พระราชา

2. คัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนร่วม (ผู้รู้/ ผู้ปฏิบัติ/ ชุมชน)

การคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ครั้งนี้ดำเนินการภายใต้ขอบเขตของการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้น “การวิจัยเชิงพื้นที่จากโครงการบริการวิชาการตามศาสตร์พระราชา” โดยพิจารณาจากโครงการบริการวิชาการที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ดำเนินการลงพื้นที่จริง และได้รับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี 2568 จำนวน 8 โครงการ ได้แก่ (1) อบรมพัฒนาหลักสูตรสไบมอญนครปากเกร็ด (2) กิจกรรมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยผ้าของชุมชนให้เป็นสมุดทำมือปกผ้า (3) การพัฒนาทักษะการขายสินค้าออนไลน์ Live Commerce (4) กิจกรรมแปรรูปข้าวสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนกระยาสาร (5) อบรมเชิงปฏิบัติการข้าวแห่งรัฐพืชและข้าวพองเคลือบช็อคโกแลต (6) อบรมเชิงปฏิบัติการหมูฝอยและกล้วยหนีบรัฐพืช (7) เสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ (8) อบรมการออมเงินส่วนบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ กลุ่มผู้มีส่วนร่วมถูกคัดเลือกจาก 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) ผู้รู้ (experts) คือ คณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงพื้นที่และบริการวิชาการ (2) ผู้ปฏิบัติ (practitioners) ได้แก่ อาจารย์ผู้ดำเนินโครงการและบุคลากรที่มีบทบาทในการลงพื้นที่จริง และ (3) ชุมชน (community stakeholders) ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงและได้รับประโยชน์จากโครงการ

นอกจากนี้ คณะได้เชิญ รองศาสตราจารย์ ดร. สุพจน์ แสงเงิน มาร่วมเป็นวิทยากรในการเสวนาและถอดบทเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการช่วยชี้ประเด็น วิเคราะห์ และเชื่อมโยงองค์ความรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติสู่กรอบแนวคิดเชิงวิชาการ การคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวจึงช่วยให้การจัดการความรู้มีความครอบคลุมทั้งมิติของทฤษฎีและการปฏิบัติ สามารถสะท้อนภาพการทำงานจริงในพื้นที่ และนำไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

3. รวบรวมข้อมูลและประสบการณ์จากโครงการบริการวิชาการ

การรวบรวมข้อมูลและประสบการณ์จากโครงการบริการวิชาการเป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างฐานองค์ความรู้สำหรับการจัดการความรู้และการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ โดยคณะได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากโครงการบริการวิชาการทั้ง 8 โครงการที่ลงพื้นที่จริงในปีงบประมาณ 2568 ผ่านวิธีการที่หลากหลายและเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเชิงเอกสาร เช่น รายงานผลการดำเนินโครงการ แผนงานกิจกรรม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงข้อมูลเชิงประสบการณ์จากคณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปฏิบัติงาน และตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนี้ ยังมีการเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนบริบทจริงของพื้นที่ทั้งในด้านปัญหา ความต้องการ ปัจจัยความสำเร็จ อุปสรรค และบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้เห็นภาพรวมของกระบวนการทำงานและผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนได้อย่างชัดเจน

กระบวนการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการดึง “ความรู้ฝังลึก” (Tacit Knowledge) จากผู้ปฏิบัติและชุมชน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนประสบการณ์ (Reflection) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและไม่ปรากฏในเอกสารอย่างเป็นทางการ การผสมผสาน

ระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์และประสบการณ์จริงนี้จึงทำให้ได้ฐานข้อมูลที่ครบถ้วน ลึกซึ้ง และมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่ตอบโจทย์การพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริงต่อไป

4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM Workshop/Focus Group)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบการอบรมเสวนาและการสนทนากลุ่ม (KM Workshop/ Focus Group) เพื่อเปิดพื้นที่ให้คณาจารย์ ผู้ปฏิบัติงาน และตัวแทนชุมชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการดำเนินโครงการบริการวิชาการ โดยเวทีดังกล่าวจัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “การวิจัยในพื้นที่จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย” เพื่อมุ่งเน้นการถอดบทเรียนและเชื่อมโยงประสบการณ์จากการปฏิบัติสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยจัดกิจกรรมในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2569 ณ ห้องประชุมคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร



ภาพที่ 3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน วิทยากรมาให้ความรู้

ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ คณะได้เชิญ รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน มาเป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อร่วมบรรยาย แลกเปลี่ยนมุมมอง และทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการถอดบทเรียน (facilitator) โดยเน้นการชี้ประเด็นสำคัญจากประสบการณ์ภาคสนาม การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค ตลอดจนการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากการปฏิบัติสู่กรอบแนวคิดทางวิชาการ

กระบวนการจัดเวทีประกอบด้วยการนำเสนอผลการดำเนินงานจากโครงการบริการวิชาการของคณาจารย์แต่ละโครงการ การอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสรุปบทเรียนร่วมกันในเวทีใหญ่ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสะท้อนมุมมองอย่างหลากหลาย เวทีดังกล่าวจึงเป็นกลไกสำคัญในการดึงองค์ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ออกมาแลกเปลี่ยนและสังเคราะห์ร่วมกัน อันนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีในการต่อยอดบริการวิชาการสู่การวิจัยเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ



ภาพที่ 3.2 ภาพกิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้

5. ถอดบทเรียน (Lesson Learned) จากการปฏิบัติงาน

การถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงานดำเนินการผ่านกระบวนการจัดการความรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสะท้อนประสบการณ์อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเปิดเวทีให้คณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการบริการวิชาการทั้ง 8 โครงการนำเสนอผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จากนั้นใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการตั้งคำถามเชิงลึก (deep questioning) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนมุมมองและสะท้อนประสบการณ์อย่างหลากหลาย

ในการถอดบทเรียน คณะได้ใช้เทคนิคการจัดการความรู้ เช่น After Action Review (AAR) และการเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อดึงองค์ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ออกจากผู้ปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการตอบคำถามสำคัญ ได้แก่ สิ่งที่ตั้งใจจะทำคืออะไร สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร เพราะเหตุใดจึงเกิดผลเช่นนั้น และจะปรับปรุงอย่างไรในครั้งต่อไป กระบวนการนี้ช่วยให้สามารถระบุปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาเชิงระบบ และแนวทางการพัฒนาได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ยังมีการบันทึกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ในภาพรวม โดยเน้นการค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) รวมถึงข้อควรระวัง (Pitfalls) ที่ควรหลีกเลี่ยง ทั้งนี้ การถอดบทเรียนไม่ได้มุ่งเพียงการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์จากการปฏิบัติสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบท และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

6. วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้

ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูลและการถอดบทเรียนจากโครงการบริการวิชาการ คณะได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อแปลงข้อมูลเชิงประสบการณ์และข้อมูลเชิงประจักษ์ให้เป็นองค์ความรู้ที่มีโครงสร้างและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเริ่มจากการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ เช่น ประเภทของกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ปัจจัยความสำเร็จ และอุปสรรค จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อค้นหารูปแบบแนวโน้ม และความสัมพันธ์ของข้อมูลในแต่ละโครงการ

ในกระบวนการสังเคราะห์ คณะได้บูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ ข้อมูลจากชุมชน และกรอบแนวคิดทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การเชื่อมโยงข้อมูลเชิงปฏิบัติกับทฤษฎีช่วยให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างมีเหตุผล และนำไปสู่การสร้างข้อสรุปที่มีความน่าเชื่อถือ

นอกจากนี้ ยังมีการระบุ “แก่นความรู้” (Knowledge Core) และ “แนวปฏิบัติที่ดี” (Best Practices) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้ รวมถึงการพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดหรือโมเดลเบื้องต้นสำหรับการวิจัยเชิงพื้นที่ กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพขององค์ความรู้ แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มีความชัดเจน มีทิศทาง และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

7. ระบุแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices)

การระบุแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เป็นขั้นตอนสำคัญในการยกระดับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการบริการวิชาการสู่การพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่อย่างมีคุณภาพ โดยกระบวนการนี้มุ่งคัดเลือกวิธีการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้ ทั้งนี้ การระบุ Best Practices ไม่ได้พิจารณาเพียงผลลัพธ์สุดท้าย แต่ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงาน ปัจจัยแวดล้อม และเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในแต่ละพื้นที่

ในขั้นตอนแรก คณะได้พิจารณาข้อมูลจากการถอดบทเรียนของโครงการบริการวิชาการ ทั้ง 8 โครงการ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก เช่น ความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ระดับผลกระทบที่เกิดขึ้น ความยั่งยืนของผลลัพธ์ และความสามารถในการขยายผล จากนั้นจึงคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่มีความโดดเด่นและสะท้อนถึงแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงลึก

ในขั้นตอนต่อมา ได้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบของความสำเร็จในแต่ละกรณี โดยพิจารณาทั้งด้านกระบวนการ (process) เช่น วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดกิจกรรม การบริหารจัดการโครงการ และด้านผลลัพธ์ (outcomes) เช่น การเปลี่ยนแปลงของชุมชน การพัฒนาทักษะ หรือการสร้างรายได้ นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัด เพื่อให้เข้าใจบริบทของความสำเร็จอย่างรอบด้าน

จากนั้น คณะได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็น “แนวปฏิบัติที่ดี” ในลักษณะของหลักการหรือแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีการจัดทำเป็นรูปแบบที่ชัดเจน เช่น ขั้นตอนการดำเนินงาน ปัจจัยความสำเร็จ และข้อควรระวัง พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของ Best Practices ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ปฏิบัติและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มั่นใจว่าแนวปฏิบัติดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

สุดท้าย การระบุ Best Practices ไม่ได้สิ้นสุดเพียงการจัดทำเอกสาร แต่ยังรวมถึงการนำไปเผยแพร่ ถ่ายทอด และทดลองใช้ในพื้นที่อื่น เพื่อทดสอบความเหมาะสมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงระบบ และทำให้แนวปฏิบัติที่ดีสามารถขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ที่มีคุณภาพและสร้างผลกระทบต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

8. จัดทำเอกสาร/ฐานความรู้ (Knowledge Assets)

ภายหลังการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ รวมถึงการระบุแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) คณะได้ดำเนินการจัดทำเอกสารและพัฒนาฐานความรู้ (Knowledge Assets) เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถเข้าถึงใช้งาน และถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับบุคคล หน่วยงาน และชุมชน เอกสารดังกล่าวประกอบด้วยรายงานสรุปบทเรียน (Lesson learned Report) แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices Guidelines) กรณีศึกษา (Case Studies) และข้อเสนอแนะในการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่

ในการจัดทำ Knowledge Assets คณะได้กำหนดรูปแบบการนำเสนอที่ชัดเจน เป็นมาตรฐาน และง่ายต่อการนำไปใช้ เช่น การจัดทำเป็นเอกสารเชิงวิชาการ คู่มือปฏิบัติงาน (Manual) อินโฟกราฟิก หรือสื่อดิจิทัล เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังมีการจัด

หมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ เช่น ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถสืบค้นและนำไปใช้ได้สะดวกและตรงตามความต้องการ

คณะยังได้พัฒนาช่องทางการจัดเก็บและเผยแพร่ฐานความรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น ระบบฐานข้อมูลออนไลน์ หรือคลังความรู้ของคณะ เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแล ปรับปรุง และเพิ่มเติมข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ฐานความรู้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

การจัดทำเอกสารและฐานความรู้ดังกล่าวจึงไม่เพียงเป็นการบันทึกองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอด ขยายผล และต่อยอดองค์ความรู้สู่การพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ในอนาคต รวมถึงสนับสนุนบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

9. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้

ภายหลังการจัดทำเอกสารและฐานความรู้ (Knowledge Assets) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ดำเนินการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์และขยายผลในวงกว้าง โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ คณาจารย์ นักวิจัย บุคลากรของมหาวิทยาลัย ชุมชนในพื้นที่ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ การเผยแพร่เน้นทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้งานของแต่ละกลุ่ม

รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ประกอบด้วยการจัดเวทีนำเสนอผลงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การสัมมนาทางวิชาการ และการจัดนิทรรศการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยน และนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในบริบทของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ของคณะ ระบบคลังความรู้ (Knowledge Repository) สื่อสังคมออนไลน์ และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งานในวงกว้าง

คณะฯ ยังให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในลักษณะ “การเรียนรู้ร่วมกัน” (interactive learning) โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้รับความรู้ ผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสะท้อนประสบการณ์ และการทดลองนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้จริงในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ไม่เพียงเป็นการสื่อสารทางเดียว แต่เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจร่วมและพัฒนาองค์ความรู้ต่อยอดอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การเผยแพร่ยังครอบคลุมถึงการจัดทำบทความวิชาการ รายงานวิจัย และเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำเสนอผลลัพธ์ของการจัดการความรู้และการวิจัยเชิงพื้นที่สู่เวทีวิชาการ อันเป็นการยกระดับองค์ความรู้ให้ได้รับการยอมรับในระดับที่กว้างขึ้น และสนับสนุนการพัฒนาผลงานวิชาการของคณาจารย์ ดังนั้น การเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้จึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ผลลัพธ์จากการจัดการความรู้ไม่หยุดอยู่เพียงภายในองค์กร แต่สามารถขยายผลสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งในระยะยาว

10. ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

คณะได้กำหนดแผนการติดตามและประเมินผลการจัดการความรู้ในหัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากการบริหารวิชาการสู่งานวิจัย” อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่ากระบวนการจัดการความรู้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด และเกิดผลลัพธ์ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในพื้นที่ โดยแผนการติดตามครอบคลุมทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ตั้งแต่การดำเนินกิจกรรม KM การนำองค์ความรู้ไปใช้ ไปจนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและการพัฒนางานวิจัย

ในระยะดำเนินการ คณะจะติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน และการจัดทำฐานความรู้ ผ่านการประชุมติดตามผล การรายงานความก้าวหน้า และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในระยะหลังการดำเนินกิจกรรม คณะจะประเมินผลลัพธ์ของการจัดการความรู้โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดสำคัญ เช่น จำนวนโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่พัฒนาได้ การนำองค์ความรู้ไปใช้ในพื้นที่ การเกิดเครือข่ายความร่วมมือ และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการติดตามการนำ Best Practices ไปประยุกต์ใช้ในโครงการใหม่ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความยั่งยืนของแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีการติดตามผลกระทบในระดับพื้นที่ เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสะท้อนความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนผลลัพธ์จริงของการดำเนินงาน

ข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลจะถูกนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้ในรอบถัดไป รวมถึงการพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป กระบวนการดังกล่าวช่วยให้การจัดการความรู้มีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) และสามารถยกระดับคุณภาพของการวิจัยเชิงพื้นที่และการบริหารวิชาการได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 4

สรุปประเด็นในการจัดการความรู้

หัวข้อ “การวิจัยเชิงพื้นที่: จากการบริการวิชาการสู่งานวิจัย”

การถอดบทเรียนจากการดำเนินโครงการบริการวิชาการทั้ง 8 โครงการภายใต้กรอบศาสตร์ พระราชา ได้สะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางการดำเนินงานที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถนำไปสังเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญเพื่อพัฒนาต่อยอดสู่การวิจัยเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการเชื่อมโยงระหว่างบริการวิชาการกับงานวิจัยอย่างชัดเจน คณะจึงได้สรุปและ จัดกลุ่มประเด็นจากการถอดบทเรียนออกเป็น 8 ประเด็นหลัก ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดโจทย์จาก พื้นที่ กระบวนการดำเนินงาน การสร้างองค์ความรู้ ไปจนถึงการต่อยอดและพัฒนาในอนาคต ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโครงการจากฐานความต้องการของชุมชน

จากการถอดบทเรียนเชิงลึก (Tacit Knowledge) ของทั้ง 8 โครงการบริการวิชาการ พบว่า “จุดตั้งต้นของความสำเร็จ” ไม่ได้อยู่ที่ตัวกิจกรรมหรือเครื่องมือที่นำไปใช้ แต่เกิดจาก กระบวนการทำความเข้าใจชุมชนอย่างแท้จริง โดยคณาจารย์ที่ลงพื้นที่ต่างสะท้อนตรงกันว่า การใช้ เวลาในการพูดคุย รับฟัง และสังเกตบริบทของชุมชนก่อนออกแบบโครงการ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ มากกว่าการนำองค์ความรู้สำเร็จรูปเข้าไปถ่ายทอดทันที ในหลายกรณี ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ไม่ได้ปรากฏชัดในช่วงแรก แต่ต้องอาศัย “ความไว้วางใจ” และ “ความสัมพันธ์” ที่ค่อย ๆ สร้างขึ้นจาก การลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ประสบการณ์จากโครงการ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า การแปรรูปอาหาร หรือการฝึก ทักษะด้านดิจิทัล สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมี “ทุนเดิม” อยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทักษะหัตถกรรม ความรู้ด้าน อาหาร หรือทรัพยากรในพื้นที่ สิ่งที่ชุมชนต้องการไม่ใช่การเริ่มต้นใหม่ แต่เป็น “การต่อยอด” และ “การเพิ่มมูลค่า” ให้กับสิ่งที่มีอยู่ การออกแบบโครงการที่ประสบความสำเร็จจึงเป็นการนำองค์ความรู้ ทางวิชาการเข้าไปเสริม เติม และปรับให้เหมาะสมกับบริบท มากกว่าการเปลี่ยนแปลงวิถีเดิมของชุมชน โดยสิ้นเชิง

อีกประเด็นสำคัญที่ปรากฏจากการถอดบทเรียน คือ ความต้องการของชุมชนมีลักษณะ “เชื่อมโยงกันหลายมิติ” เช่น การพัฒนาอาชีพสัมพันธ์กับทักษะการตลาดออนไลน์ การสื่อสาร ภาษาอังกฤษ และการบริหารจัดการทางการเงิน โครงการที่สามารถตอบโจทย์ได้ดีจึงมักเป็นโครงการที่ มองปัญหาอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) และออกแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมหลายมิติ ไม่จำกัดอยู่เพียง ทักษะด้านใดด้านหนึ่ง

นอกจากนี้ คณาจารย์ยังสะท้อนว่า “การฟังอย่างลึกซึ้ง” (Deep Listening) เป็นทักษะ สำคัญในการทำงานกับชุมชน เพราะในหลายกรณี ชุมชนอาจไม่สามารถอธิบายความต้องการของ ตนเองออกมาเป็นโจทย์ที่ชัดเจนได้ทันที แต่จะแสดงออกผ่านการเล่าเรื่อง ประสบการณ์ หรือปัญหาใน

ชีวิตประจำวัน การตีความและเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านี้ให้เป็นโจทย์พัฒนา จึงเป็นบทบาทสำคัญของ ผู้ปฏิบัติงาน

ดังนั้น จากการถอดบทเรียนของทั้ง 8 โครงการ สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาโครงการ จากฐานความต้องการของชุมชนไม่ใช่เพียงการ “สำรวจความต้องการ” แต่เป็นกระบวนการของการ สร้างความสัมพันธ์ การทำความเข้าใจเชิงลึก และการร่วมคิดร่วมออกแบบกับชุมชน ซึ่งแนวทาง ดังกล่าวไม่เพียงนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการบริการวิชาการ แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา โจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่มีความหมายและสามารถสร้างผลกระทบได้อย่างยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ

จากการถอดบทเรียนของทั้ง 8 โครงการ พบว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ไม่ได้เป็น เพียงกิจกรรมประกอบ แต่เป็น “หัวใจของกระบวนการ” ที่กำหนดความสำเร็จของโครงการอย่าง แท้จริง โดยลักษณะร่วมที่ปรากฏชัดคือ การทำงานในรูปแบบ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุง และร่วมรับ ผลประโยชน์ ซึ่งสะท้อนแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ในกรณีของโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น งานผ้าและการแปรรูปอาหาร พบว่า ชุมชนไม่ได้เป็นเพียง “ผู้รับการอบรม” แต่ทำหน้าที่เป็น “ผู้ร่วมออกแบบ” ตั้งแต่การเลือกประเภท ผลิตภัณฑ์ การทดลองรูปแบบสินค้า ไปจนถึงการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้เหมาะสมกับตลาดจริง กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และทำ ให้ผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงของพื้นที่

ในโครงการด้านทักษะ เช่น การขายออนไลน์ (Live Commerce) และการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร ชุมชนมีบทบาทเป็น “ผู้ร่วมเรียนรู้” โดยนำประสบการณ์จริงของตนเองมาเป็นฐานใน การทดลอง เช่น การทดลองขายสินค้าจริง การฝึกพูดในสถานการณ์จริง ส่งผลให้การเรียนรู้มี ความหมายและสามารถนำไปใช้ได้ทันที กระบวนการนี้สะท้อนรูปแบบ Learning by Participation ที่เน้นการสร้างความรู้ร่วมกัน มากกว่าการถ่ายทอดแบบทางเดียว



ภาพที่ 4.1 อบรมทักษะการขายของออนไลน์ให้กับชุมชนผู้สูงอายุ

อีกประเด็นสำคัญที่พบคือ การเปิดพื้นที่ให้ชุมชน “สะท้อนความคิดเห็นและปรับปรุงโครงการ” อย่างต่อเนื่อง เช่น การปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับเวลาและวิถีชีวิตของชุมชน หรือ การปรับเนื้อหาให้เหมาะกับระดับทักษะของผู้เข้าร่วม สิ่งนี้ทำให้โครงการมีความยืดหยุ่น (Flexibility) และตอบสนองต่อบริบทจริงได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังส่งผลต่อ “ความยั่งยืนของผลลัพธ์” อย่างชัดเจน เนื่องจากเมื่อชุมชนมีบทบาทในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการนำผลลัพธ์ไปใช้ ชุมชนจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่อได้ด้วยตนเอง แม้โครงการจะสิ้นสุดลงแล้ว

ดังนั้น จากทั้ง 8 โครงการ สามารถสรุปเป็นกรณีศึกษาเชิงบูรณาการได้ว่า แนวปฏิบัติที่ดีด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การออกแบบกระบวนการให้ชุมชนเป็น “หุ้นส่วน” ไม่ใช่ “ผู้รับบริการ” โดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งไม่เพียงช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จ แต่ยังเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่มีความลึก มีความน่าเชื่อถือ และสามารถสร้างผลกระทบได้อย่างยั่งยืน

3. การบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการถอดบทเรียนของโครงการบริการวิชาการทั้ง 8 โครงการของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ พบภาพรวมที่สำคัญร่วมกันคือ การดำเนินงานไม่ได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน แต่เป็นกระบวนการ “สร้างองค์ความรู้ร่วมกัน” (Co - Creation) ระหว่างนักวิชาการกับชุมชนในพื้นที่ โดยแต่ละโครงการล้วนสะท้อนการนำทุนเดิมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทักษะอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือทรัพยากรทางวัฒนธรรม มาพัฒนาและต่อยอดผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยี และการเสริมทักษะที่จำเป็นในบริบทปัจจุบัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการสื่อสาร ทำให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงลึกในมิติของ “การบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น” พบว่าโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชน โดยเฉพาะ “สไบมอญนครปากเกร็ด” เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนกระบวนการดังกล่าวได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นโครงการที่นำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นแกนหลัก แล้วผสานเข้ากับองค์ความรู้ทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างคุณค่าในมิติใหม่ ทั้งในเชิงผลิตภัณฑ์ การแสดง และ Soft Power ของชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากการถอดบทเรียนเชิงลึกของโครงการ “สไบมอญนครปากเกร็ด” พบว่า แก่นสำคัญของความสำเร็จอยู่ที่ “การบูรณาการองค์ความรู้” ระหว่างความรู้ทางวิชาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสมดุล ไม่ใช่การแทนที่องค์ความรู้เดิมของชุมชน แต่เป็นการ “ต่อยอดและยกระดับ” อัตลักษณ์เดิมให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้นในมิติสมัยใหม่ โดยโครงการนี้มีจุดตั้งต้นจากการส่งเสริมอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมมอญในพื้นที่ปากเกร็ด ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในชุมชน



ภาพที่ 4.2 การสร้างสรรค์การแสดงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สิบมอญนครปากเกร็ด

ในเชิงกระบวนการ พบว่าคณาจารย์และทีมงานไม่ได้เริ่มจากการออกแบบเนื้อหาทางวิชาการเพียงลำพัง แต่เริ่มจากการทำงานร่วมกับ “ปราชญ์ท้องถิ่น” กลุ่มผู้ประกอบการ และชุมชน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม เช่น รูปแบบลวดลายผ้า การใช้สไบในวิถีชีวิต และความหมายเชิงวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำองค์ความรู้เหล่านี้มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็น “หลักสูตรถ่ายทอด” และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นระบบมากขึ้น เช่น การออกแบบการแสดง การพัฒนาเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ และการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่

อีกประเด็นสำคัญคือ การขยายขอบเขตของภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก “งานหัตถกรรม” ไปสู่ “Soft Power ทางวัฒนธรรม” โดยในโครงการต่อเนื่องมีการพัฒนาองค์ประกอบใหม่ เช่น การสร้างสรรค์เพลง ทำรำ และเครื่องแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์สิบมอญ ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้อยู่เพียงการผลิตสินค้า แต่สามารถต่อยอดไปสู่การสร้างคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวได้



ภาพที่ 4.3 เครื่องแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์สิบมอญ

จากภาพ เทศบาลนครปากเกร็ด ได้จัดงานประเพณีตักบาตรพระสงฆ์ทางเรือ ณ บริเวณเวทีทำน้ำปากเกร็ด (ใต้สะพานพระราม 4) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีกิจกรรมการเดินทางแบบสไบมอญ โดยผู้เดินแบบ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานชุมชน รองประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินโครงการได้รับเกียรติจากเทศบาลนครปากเกร็ด เป็นผู้เดินแบบรับเชิญกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครด้วย

จากการถอดบทเรียนยังพบว่า การบูรณาการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย “การเคารพและให้คุณค่ากับความรู้ของชุมชน” โดยบทบาทของนักวิชาการคือการทำหน้าที่เป็น “ผู้เชื่อมโยง” มากกว่าผู้กำหนดทิศทางเพียงฝ่ายเดียว เช่น การนำองค์ความรู้ด้านการออกแบบ การสื่อสาร และการจัดการเข้ามาเสริม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมทางวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงตลาดและสังคมในวงกว้างได้

นอกจากนี้ การบูรณาการองค์ความรู้ยังส่งผลให้เกิด “การเรียนรู้ข้ามกลุ่ม” ระหว่างชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานท้องถิ่น โดยกิจกรรมถ่ายทอดหลักสูตรเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการสืบทอดองค์ความรู้ในรูปแบบใหม่ และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ดังนั้น กรณีศึกษาสไบมอญนครปากเกร็ดสะท้อนให้เห็นว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการบูรณาการองค์ความรู้คือ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น “แกนกลาง” แล้วเสริมด้วยองค์ความรู้ทางวิชาการและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งไม่เพียงช่วยรักษาสีอัตลักษณ์ของชุมชน แต่ยังสามารถยกระดับสู่การสร้างมูลค่าใหม่ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

4. การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการสร้างทักษะจริง

จากการถอดบทเรียนของทั้ง 8 โครงการ พบว่า “การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Learning by Doing)” เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะจริงและสามารถต่อยอดสู่การสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยลักษณะร่วมของทุกโครงการคือ การออกแบบกิจกรรมในรูปแบบเชิงปฏิบัติ (Workshop - Based learning) ที่ให้ผู้เข้าร่วมได้ลงมือทำ ทดลอง และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งส่งผลให้ความรู้ไม่หยุดอยู่ในระดับทฤษฎี แต่กลายเป็น “ทักษะที่ใช้ได้จริง”

ในโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้าเป็นสมุดทำมือปกผ้า และการพัฒนาผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ชุมชนอย่างสไบมอญนครปากเกร็ด ผู้เข้าร่วมได้ฝึกตั้งแต่กระบวนการออกแบบ การผลิต ไปจนถึงการพัฒนามูลค่าเพิ่มของสินค้า ส่งผลให้สามารถนำไปต่อยอดเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย และสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน

ในกลุ่มโครงการด้านอาหาร เช่น การแปรรูปข้าวสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน (กระยาสารท) การผลิตข้าวแท่งธัญพืช ข้าวพองเคลือบช็อกโกแลต รวมถึงหมูฝอยและกล้วยหนึบธัญพืช ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการผลิต มาตรฐานความสะอาด การบรรจุภัณฑ์ และการคำนวณต้นทุน-กำไร ซึ่งช่วยให้สามารถพัฒนาเป็นอาชีพหรือธุรกิจขนาดเล็กในชุมชนได้จริง และเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน

สำหรับโครงการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล เช่น การขายสินค้าออนไลน์ผ่าน Live Commerce ผู้เข้าร่วมได้ฝึกปฏิบัติจริงในการนำเสนอสินค้า การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ และการสื่อสารกับลูกค้า ส่งผลให้สามารถขยายช่องทางการตลาดจากระดับชุมชนสู่ตลาดออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่โครงการเสริมทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ช่วยเพิ่มศักยภาพในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภครต่างชาติ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ให้กับชุมชน

นอกจากนี้ โครงการด้านการเงิน เช่น การอบรมการออมเงินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังช่วยเสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายในระดับครัวเรือน ทำให้ชุมชนสามารถวางแผนการเงินได้อย่างเหมาะสม ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว

ดังนั้น จากทั้ง 8 โครงการสามารถสรุปได้ว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ คือ การออกแบบกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วม “ได้ลงมือทำจริงในบริบทจริง” ครอบคลุมทั้งทักษะการผลิต การตลาด การสื่อสาร และการบริหารจัดการ ซึ่งไม่เพียงนำไปสู่การสร้างรายได้ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนา

จากการถอดบทเรียนของทั้ง 8 โครงการ พบว่า “เทคโนโลยีและนวัตกรรม” มีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือที่ช่วยยกระดับศักยภาพของชุมชนจากระดับท้องถิ่นไปสู่การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจยุคใหม่ โดยไม่ได้ถูกนำมาใช้แทนที่ภูมิปัญญาเดิม แต่ทำหน้าที่ “ต่อยอด” และ “ขยายโอกาส” ให้กับองค์ความรู้และผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สามารถแข่งขันได้ในบริบทปัจจุบัน

กรณีศึกษาที่ชัดเจนคือโครงการ การพัฒนาทักษะการขายสินค้าออนไลน์ (Live Commerce) ซึ่งสะท้อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนรูปแบบการค้าขายของชุมชน จากเดิมที่จำกัดอยู่ในตลาดท้องถิ่น ไปสู่การเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้การใช้สื่อสังคม การถ่ายทอดสด การนำเสนอสินค้า และการสื่อสารกับลูกค้าแบบเรียลไทม์ ส่งผลให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลา

ในกลุ่มโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้า และการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในรูปแบบของ “นวัตกรรมกระบวนการ” เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการยืดอายุสินค้า ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าในตลาด นอกจากนี้ ยังมีการนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้ในการออกแบบและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ทำให้สินค้าในชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ได้มากขึ้น

ในกรณีของโครงการ สไบมอญนครปากเกร็ด เทคโนโลยีมีบทบาทในมิติของ “นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม” โดยมีการใช้สื่อสร้างสรรค์และแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเผยแพร่อัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การผลิตสื่อการแสดง การพัฒนาคอนเทนต์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งช่วยเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลายเป็น Soft Power ที่สามารถสร้างการรับรู้และคุณค่าทางวัฒนธรรมในระดับที่กว้างขึ้น

นอกจากนี้ โครงการด้านการพัฒนาทักษะ เช่น ภาษาอังกฤษและการบริหารจัดการทางการเงิน ยังสะท้อนการใช้เทคโนโลยีเป็น “เครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้” เช่น การใช้สื่อดิจิทัลในการฝึกทักษะ การเข้าถึงข้อมูล และการประยุกต์ใช้เครื่องมือออนไลน์ในการจัดการธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ดังนั้น จากทั้ง 8 โครงการสามารถสรุปได้ว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม คือ การเลือกใช้เทคโนโลยีให้ “สอดคล้องกับบริบทของชุมชน” และเน้นการพัฒนาให้ผู้เข้าร่วมสามารถใช้เทคโนโลยีได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การสื่อสาร และ

การจัดการ ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มรายได้ แต่ยังเป็น การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

6. การจัดการความรู้และการถอดบทเรียนอย่างเป็นระบบ

จากประสบการณ์การลงพื้นที่จริงในทั้ง 8 โครงการ พบว่า “การจัดการความรู้และการถอดบทเรียนอย่างเป็นระบบ” เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้โครงการบริการวิชาการสามารถยกระดับ ไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และโจทย์วิจัยได้อย่างมีคุณภาพ ในช่วงแรกของการดำเนินงาน หลาย โครงการมุ่งเน้นที่ “การจัดกิจกรรมให้สำเร็จ” เป็นหลัก เช่น การอบรม การฝึกปฏิบัติ หรือการถ่ายทอด ทักษะ แต่ยังคงขาดกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ความรู้ที่ได้ยังคงกระจัดกระจายและไม่สามารถนำไปต่อยอดได้เต็มศักยภาพ

เมื่อมีการนำกระบวนการจัดการความรู้ (KM) เข้ามาใช้ โดยเฉพาะการถอดบทเรียนแบบ After Action Review (AAR) และการสนทนากลุ่ม (focus group) ทำให้เกิดการ “หยุดคิด – ทบทวน – เรียนรู้ร่วมกัน” อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น ในโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร ชุมชนสามารถ ผลิตสินค้าได้จริง แต่ในช่วงแรกพบปัญหาด้านมาตรฐานความสม่ำเสมอของสินค้า เมื่อนำประเด็นนี้เข้า สู่กระบวนการถอดบทเรียนร่วมกัน จึงพบว่าปัญหาเกิดจากความแตกต่างของวัตถุดิบและเทคนิคการ ผลิตของแต่ละคน นำไปสู่การปรับปรุงโดยการกำหนดขั้นตอนมาตรฐาน (Standardization) และการ ทดลองซ้ำ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

ในโครงการ Live Commerce พบปัญหาที่น่าสนใจว่า แม้ผู้เข้าร่วมจะสามารถใช้ เทคโนโลยีได้ แต่ยังคงขาดความมั่นใจในการสื่อสารและการนำเสนอสินค้า เมื่อมีการถอดบทเรียนร่วมกัน ชุมชนได้สะท้อนว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ “ทักษะเทคโนโลยี” แต่เป็น “ทักษะการสื่อสารและความกล้า แสดงออก” ส่งผลให้ทีมงานปรับรูปแบบกิจกรรม โดยเพิ่มการฝึก Role Play และการให้ Feedback แบบทันที ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและสามารถนำไปใช้จริงได้

ในกรณีของโครงการสไปมอญนครปากเกร็ด การถอดบทเรียนช่วยให้เห็นมิติที่ลึกซึ้งขึ้น ว่า ความท้าทายไม่ได้อยู่ที่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่คือ “การทำให้อัตลักษณ์มีชีวิตใน บริบทใหม่” ผ่านการออกแบบ การแสดง และการสื่อสาร เมื่อมีการแลกเปลี่ยนกับปราชญ์ชุมชนและผู้ ปฏิบัติ ทำให้เกิดการพัฒนาแนวทางใหม่ เช่น การสร้างสรรค์การแสดงและการใช้สื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นการ ต่อยอดจากความรู้เดิมไปสู่รูปแบบใหม่

นอกจากนี้ ในโครงการด้านทักษะภาษาอังกฤษและการออมเงิน พบว่า ผู้เข้าร่วมมัก เข้าใจเนื้อหาในห้องอบรม แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง การถอดบทเรียนทำให้เห็นว่า “บริบท การใช้จริง” เป็นปัจจัยสำคัญ จึงมีการปรับกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงมากขึ้น เช่น การ จำลองสถานการณ์การขายสินค้าให้ชาวต่างชาติ หรือการวางแผนการเงินจากรายได้จริงของครัวเรือน

ดังนั้น จากการลงพื้นที่ทั้ง 8 โครงการ สามารถสรุปได้ว่า แนวปฏิบัติที่ดีของการ จัดการความรู้คือ การสร้างกระบวนการถอดบทเรียนที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้ปฏิบัติ ได้สะท้อนประสบการณ์จริง วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน และพัฒนาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการนี้ไม่เพียงช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังทำให้เกิด “องค์ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ” ซึ่ง สามารถนำไปต่อยอดสู่การพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

7. การเชื่อมโยงบริการวิชาการสู่การวิจัยเชิงพื้นที่

จากการถอดบทเรียนของทั้ง 8 โครงการ พบว่า “บริการวิชาการ” ทำหน้าที่เป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญในการสร้างโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยในช่วงแรกการดำเนินงานมุ่งเน้นการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพของชุมชนเป็นหลัก เช่น การสร้างอาชีพ การเพิ่มรายได้ และการพัฒนาทักษะ แต่เมื่อมีการนำกระบวนการจัดการความรู้เข้ามาใช้ ทำให้ข้อมูล ประสบการณ์ และปัญหาที่พบในพื้นที่สามารถถูกยกระดับเป็น “คำถามวิจัย” ที่มีความชัดเจนและมีคุณค่าเชิงวิชาการ

ในกลุ่มโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การแปรรูปข้าว กระจายสารท ข้าวแท่งธัญพืช และ หมูฝอย พบประเด็นร่วมที่สามารถพัฒนาเป็นงานวิจัยได้ เช่น ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพและความสม่ำเสมอของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาสูตรที่เหมาะสมกับตลาด และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ประเด็นเหล่านี้เกิดขึ้นจาก “ปัญหาจริง” ที่ผู้ปฏิบัติพบในระหว่างการ ดำเนินโครงการ และถูกนำมาวิเคราะห์ต่อยอดเป็นกรอบการวิจัยได้

ในโครงการด้านการขายออนไลน์ (Live Commerce) ประเด็นวิจัยที่เกิดขึ้นมีความชัดเจน ในเชิงพฤติกรรมและการสื่อสาร เช่น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการขายผ่านไลฟ์ ความสัมพันธ์ ระหว่างทักษะการสื่อสารกับยอดขาย หรือรูปแบบการนำเสนอสินค้าที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าการบริการวิชาการสามารถสร้าง “ข้อมูลเชิงประจักษ์” ที่นำไปสู่การวิจัยด้านธุรกิจ และการสื่อสารได้

ในกรณีของโครงการสไบมอญนครปากเกร็ด การเชื่อมโยงสู่การวิจัยมีลักษณะเชิง วัฒนธรรมและสังคม โดยประเด็นที่เกิดขึ้น เช่น การอนุรักษ์และปรับตัวของอัตลักษณ์วัฒนธรรมใน บริบทสมัยใหม่ การพัฒนา Soft Power ของชุมชน และบทบาทของการสร้างสรรค์การแสดงในการ ถ่ายทอดอัตลักษณ์ ประเด็นเหล่านี้ไม่เพียงมีคุณค่าเชิงวิชาการ แต่ยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนา นโยบายหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

นอกจากนี้ โครงการด้านภาษาอังกฤษและการออมเงินยังนำไปสู่ประเด็นวิจัยในมิติของ การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทางการเงิน และผลกระทบของการพัฒนาทักษะต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการขยายบทบาทของบริการ วิชาการไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์อย่างชัดเจน

สิ่งที่สำคัญจากทั้ง 8 โครงการคือ การที่โจทย์วิจัยไม่ได้ถูกกำหนดจากนักวิจัยเพียงฝ่าย เดียว แต่ “เกิดจากพื้นที่จริง” ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ และการถอดบทเรียน ร่วมกัน ทำให้โจทย์วิจัยมีความสอดคล้องกับบริบท มีความเป็นไปได้ในการศึกษา และสามารถนำไป ใช้ประโยชน์ได้จริง

ดังนั้น การเชื่อมโยงบริการวิชาการสู่การวิจัยเชิงพื้นที่จึงไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นโดย อัตโนมัติ แต่ต้องอาศัยการออกแบบกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน เพื่อเปลี่ยน “ประสบการณ์ใน พื้นที่” ให้กลายเป็น “องค์ความรู้เชิงวิชาการ” ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบทั้งในระดับชุมชนและระดับ วิชาการได้อย่างยั่งยืน

8. ข้อจำกัดและแนวทางพัฒนาในอนาคต

จากการถอดบทเรียนของทั้ง 8 โครงการ พบว่าการดำเนินงานบริการวิชาการแม้จะ ประสบความสำเร็จในหลายมิติ แต่ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อความ

ต่อเนื่องและการต่อยอดสู่การวิจัยเชิงพื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ ประการแรกคือ ข้อจำกัดด้านระยะเวลา และงบประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการระยะสั้น ทำให้การติดตามผล การพัฒนาเชิงลึก และการขยายผลยังไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้บางกิจกรรมหยุดอยู่ในระดับ “การทดลอง” มากกว่าการพัฒนาเป็นระบบถาวรในชุมชน

ประการที่สองคือ ข้อจำกัดด้านการบูรณาการระหว่างพันธกิจ แม้จะมีศักยภาพในการเชื่อมโยงบริการวิชาการกับงานวิจัยและการเรียนการสอน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าการดำเนินงานในแต่ละมิติยังแยกส่วนกันอยู่ ทำให้ข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากพื้นที่ยังไม่ถูกนำไปใช้ต่อยอดอย่างเป็นระบบ เช่น การพัฒนาเป็นงานวิจัยตีพิมพ์ หรือการนำเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน

ประการที่สามคือ ความแตกต่างของศักยภาพชุมชน ในแต่ละพื้นที่ ทั้งด้านทักษะทรัพยากร และความพร้อมในการนำความรู้ไปใช้ ทำให้ผลลัพธ์ของโครงการมีความหลากหลาย และบางกรณีต้องใช้เวลาในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากกว่าที่กำหนดไว้ในโครงการ

ประการที่สี่คือ ข้อจำกัดด้านทักษะใหม่ในยุคดิจิทัล แม้ชุมชนจะเริ่มปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยี แต่ยังคงต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการตลาดออนไลน์ การสร้างแบรนด์ และการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการแข่งขันในปัจจุบัน

จากข้อจำกัดดังกล่าว แนวทางการพัฒนาในอนาคตควรมุ่งเน้น การออกแบบโครงการในลักษณะระยะยาว (longitudinal approach) เพื่อให้สามารถติดตามผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการสร้างระบบสนับสนุน เช่น ฐานข้อมูลพื้นที่ เครือข่ายความร่วมมือ และกลไกการติดตามผลที่ชัดเจน นอกจากนี้ ควรส่งเสริม การบูรณาการพันธกิจทั้ง 3 ด้าน (การสอน วิจัย และบริการวิชาการ) อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ข้อมูลจากพื้นที่สามารถต่อยอดเป็นองค์ความรู้เชิงวิชาการและนำกลับไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนได้

ในขณะเดียวกัน การพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์และชุมชนควรเน้น ทักษะอนาคต (Future Skills) เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การคิดเชิงนวัตกรรม และการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน รวมถึงการส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้เป็น “ผู้ร่วมวิจัย” มากกว่าผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น แม้ทั้ง 8 โครงการจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการเชื่อมโยงบริการวิชาการสู่การวิจัยเชิงพื้นที่ แต่การพัฒนาในระยะต่อไปจำเป็นต้องอาศัยการวางระบบที่ชัดเจน การทำงานอย่างต่อเนื่อง และการเสริมสร้างศักยภาพของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงลึกและยั่งยืนต่อชุมชนและสังคมในระยะยาว

บรรณานุกรม

- ประพนธ์ ผาสุกยี่ต. (2547). **การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไผ่ไหม.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). **กาจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2554). **การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) กับการบริหารราชการสมัยใหม่**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.thailocaladmin.go.th/work/km/home/kmstory2.htm> สืบค้น 2 เมษายน 2568.
- Argote & Ingram. (2000). **Knowledge transfer: A basis for competitive advantage in firms**. (Organizational Behavior & Human Decision Processes)
- Bolisani & Bratianu. (2018). The elusive definition of knowledge. In: Emergent Knowledge Strategies: Strategic Thinking in Knowledge Management. **Springer International Publishing, Cham, 1-22**.
- Dalkir. (2005). **Knowledge Management in Theory and Practice**. Amsterdam: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Davenport & Prusak. (1998). **Working knowledge: How organization manage what they know**. Boston: Harvard Business. School Press.
- Gartner. (2024). **Dentifies the Top 10 Strategic Technology Trends for 2024**. Gartner. [gartner.com](https://www.gartner.com).
- Gold, Malhotra, & Segars. (2001). Knowledge Management: An organizational capabilities perspective. **Journal of Management Information Systems, 18(1), 185-214**
- Heidari. (2023). **Harris hawks optimization: Algorithm and applications**, Future Generation Computer Systems.
- Ipe. (2003). Knowledge sharing in organizations: A conceptual framework. **Human Resource Development Review, 2(4), 337-359**.
- Jenkin. (2023). **AI-Assisted Author Identification: A Method for Crediting in Synthetic Research**. SSRN.
- Massingham. (20210). The Steve Hewlett Morning Show · Edit. Release Date. **United Kingdom. June 9, 2021**. Also Known As (AKA). (original title).
- Mladkova. (2021). analysis of breast cancer cell line 1833 and its serpina-bound form. **Oncology Reports, 46(3), 190**.

- Nonaka & Takeuchi. (1995). **Knowledge creating company**. New York: Oxford University Press
- Pauleen & Wang. (2017). Does big data mean big knowledge? KM perspectives on big data and analytics', **Journal of Knowledge Management**, 21(28).
- Peter Drucker. (1993). **The Practice of Management**. New York: Harper& Row, Publishers.
Flippo, Edwin B.
- Peter Senge. (1990). **The fifth discipline: The art and practice of the learning organization**. London: Century Press.
- Rumizen. (2022). **The Complete Idiot's Guide to Knowledge Management**. Madison: CWL Publishing Enterprises.
- Thompson. (2024). Global user demographics of Chat GPT in 2023, by age and gender. Statista. Retrieved May 13, 2024, from <https://www.statista.com/1384324/Chat-gpt-demographic-usage/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คำสั่งกิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM)
- คำสั่งดำเนินงานกิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM)



คำสั่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ ๑๑๙/ ๒๕๖๙

กิจกรรมอบรมเสวนาการสร้างองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM)
เรื่อง “การวิจัยในพื้นที่จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย”

ด้วยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้ และจัดการความรู้ (KM) เรื่อง “การวิจัยในพื้นที่จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย” ในวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมชั้น ๔ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม โดยขอเบิกค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน (งปม.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ รหัสโครงการ ๑-๑๐๓-๓๑๕-๓๑๐๑ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะจึงมีคำสั่งให้คณาจารย์และบุคลากรเข้าร่วมอบรม ดังต่อไปนี้

- | | |
|---|---|
| ๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค | ๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กษิตศ วัชรพรรณ |
| ๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภราดร กาญจนสุธรรม | ๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ สาโรจน์ |
| ๕. รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ | ๖. รองศาสตราจารย์ ดร.วณิภา ศิริวรสกุล |
| ๗. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร์ เพ็ชรอารณณ์ | ๘. รองศาสตราจารย์ ดร.ณกมล ปูนชเขตต์ทิกุล |
| ๙. รองศาสตราจารย์ ดร.อินทิรา จารุจินดา | ๑๐. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง |
| ๑๑. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ยวงเงิน | ๑๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก วิเศษชัย |
| ๑๓. รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเอือกเย็น | ๑๔. รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคดาสร |
| ๑๕. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกาญจน์ ขยาพัฒน์ | ๑๖. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณัย สุภัทรากุล |
| ๑๗. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน | ๑๘. รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ขยันหา |
| ๑๙. รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร เหลาฉลาด | ๒๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี เขียวแก้ว |
| ๒๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรารุช ณ พัทลุง | ๒๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ขำคง |
| ๒๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สีบงศ์ กาพวงค์ | ๒๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ไชยนิทย์ |
| ๒๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงศิรนาถ กุศลวงษ์ | ๒๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล |
| ๒๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ ตีบวงษา | ๒๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมชนก ศิริพัชระ |
| ๒๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ พุ่มเพชร | ๓๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลิสา สุนทรเสวต |
| ๓๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชยานนท์ สุทธิโส | ๓๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณต์ อำนวย |
| ๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติเมธี หงษา | ๓๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภมน สิ้นหนัง |
| ๓๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรวิทย์ วิชาสวัสดิ์ | ๓๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุไทย วันหากิจ |
| ๓๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร ป้อมสุวรรณ | ๓๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรพล วีรพลางกูร |
| ๓๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักษร สวัสดิ์ | ๔๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทัส เพียรธรรม |
| ๔๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารภนา ผดุงพจน์ | ๔๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวริน แสงอาวุธ |
| ๔๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชษฐ์ สุดไธ | ๔๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัสชา น้อยสะอาด |

๔๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์....

- ๒ -

๔๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร บุญญาสถิตย์ ๔๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันัญญา งานเนตร
 ๔๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี พนมวัน ณ อยุธยา ๔๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศนี คุ่มสุวรรณ
 ๔๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชพร ปานะรัตน์ ๕๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐธา เกิดทรัพย์
 ๕๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณพัชร วิชาสวัสดิ์ ๕๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศราวุฒิ บุญรักษ์
 ๕๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพร อินทร์สุวรรณ ๕๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรมภ ประสานตรี
 ๕๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน ทองทิพย์ ๕๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิ่นณณ์ช ธานีพรพรชรัตน์
 ๕๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัศมี สุทธิโส ๕๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐ จันทโรทัย
 ๕๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรดา นุ่มเจริญ ๖๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉัตรศิริ กลิ่งเนียม
 ๖๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนิศา เพ็งวิชัย ๖๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทนันท์ แยมวงษ์
 ๖๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติศักดิ์ คงพูน ๖๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนกฤต มีสมจิตร
 ๖๕. อาจารย์ ดร.มงคล นาฎกระสูตร ๖๖. อาจารย์ ดร.ธรรมบุญ จิตตรีบุตร
 ๖๗. อาจารย์ ดร.อุมาพร ยูชิต ๖๘. อาจารย์ ดร.ศิรดา เทียนขาว
 ๖๙. อาจารย์ ดร.วพรรณ สุรัสวดี ๗๐. อาจารย์ ดร.ณัฐพล อันอารีย์
 ๗๑. อาจารย์ ดร.อนุวัฒน์ คชวรรณ ๗๒. อาจารย์ ดร.พิชญ์สินี ศรีสวัสดิ์
 ๗๓. อาจารย์ ดร.นภัสรพี เดชขางกูร ๗๔. อาจารย์ ดร.อัจฉรา ประไพพักตร์
 ๗๕. อาจารย์ ดร.ศิริวรรณ วิสุทธิรัตนกุล ๗๖. อาจารย์ ดร.อัจฉิมา แซ่เฮ้ง
 ๗๗. อาจารย์ ดร.ฐิตารีย์ คำภีร์ ๗๘. อาจารย์ศุภินธการย์ ระวังวงศา
 ๗๙. อาจารย์ปิยนันท์ ศรีทองทิม ๘๐. อาจารย์รินทร์ภัส ชินวุฒิกุลกาญจน์
 ๘๑. อาจารย์ศราวุฒิ เขียวพฤษ ๘๒. อาจารย์ศรีณญ อินทร์อุริศ
 ๘๓. อาจารย์ศศิวิมล พลายชุม ๘๔. อาจารย์ธีรเดช แพร์คุณธรรม
 ๘๕. อาจารย์เดชา ขาติวรรณ ๘๖. อาจารย์ชลธิ์ เสมอเชื้อ
 ๘๗. อาจารย์ปรีติ จึงประกอบ ๘๘. อาจารย์อัจฉรา แสงสี
 ๘๙. อาจารย์อวยพร แสงคำ ๙๐. อาจารย์เสถียรพันธุ์ ขุนมนตรี
 ๙๑. อาจารย์สุกิจ ลัดดาภิรม ๙๒. อาจารย์เสาวรส พวงแก้ว
 ๙๓. อาจารย์โชติวัฒน์ บุญสรรค์ ๙๔. ดร.ศุภโชค มณีมัย
 ๙๕. นางสาวชนมณภัทร เจริญราช ๙๖. นางงามพิศ อ้อยแดง

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค)
 คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์



คำสั่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ที่ ๑๒๐/๒๕๖๙
แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
กิจกรรมอบรมเสวนาการสร้างองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM)
เรื่อง “การวิจัยในพื้นที่จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย”

ด้วยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมอบรมเสวนาการสร้างองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เรื่อง “การวิจัยในพื้นที่จากบริการวิชาการสู่งานวิจัย” ในวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมชั้น ๔ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม โดยขอเบิกค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน (งปม.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ รหัสโครงการ ๑-๑๐๓-๓๑๕-๓๑๐๑ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น คณะจึงมีคำสั่งคณะกรรมการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ

- | | |
|---|----------------------------|
| ๑.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค | ประธานกรรมการ |
| ๑.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กษิติศ วิชรพรรณ | กรรมการ |
| ๑.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภราดร กาญจนสุธรรม | กรรมการ |
| ๑.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ สาโรจน์ | กรรมการ |
| ๑.๕ ดร.ศุภโชค มณีมัย | กรรมการและเลขานุการ |
| ๑.๖ นางสาวชนม์ฉัตร เจริญราช | กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ |
| ๑.๗ นางงามพิศ อ้อยแดง | กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ |

- หน้าที่ ๑. วางแผน กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ นโยบาย และกลยุทธ์ขององค์กร
 ๒. กำกับ ดูแล ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้และบรรลุเป้าหมาย
 ๓. ปรับปรุง แก้ไขปัญหาตามความเหมาะสม

๒. คณะกรรมการด้านการเงิน งบประมาณ และสรุปผลการดำเนินงาน

- | | |
|--------------------------------|---------------------|
| ๒.๑ นางสาวกัญญารัตน์ อัมภพร | ประธานกรรมการ |
| ๒.๒ นางสาวปานหทัย วิทย์เมธากุล | กรรมการ |
| ๒.๓ นางสาวยุวดี สุขเกษม | กรรมการและเลขานุการ |

- หน้าที่ ๑. ตรวจสอบการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามงบประมาณที่วางไว้
 ๒. สรุปรายงานผลการดำเนินงาน
 ๓. จัดทำรูปเล่มเอกสารรายงานผลการดำเนินงาน

๓. คณะกรรมการด้านโสตทัศนูปกรณ์ และประชาสัมพันธ์

- | | |
|---------------------------|---------------------|
| ๓.๑ นางสาวสมิตรา จิตตะระ | ประธานกรรมการ |
| ๓.๒ นายคชาวุธ สุโรชิตี | กรรมการ |
| ๓.๓ นางสาวจิราพร มีสฤติย์ | กรรมการและเลขานุการ |

๔. คณะกรรมการ...

- ๒ -

- หน้าที่ ๑. กำกับ ดูแล ติดตั้งและปรับปรุง ระบบเสียงและภาพให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ดูแลด้านเทคนิค เช่น การบันทึกเสียง ถ่ายภาพ
๓. นำข้อมูลขึ้นเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ตามเป้าหมายขององค์กร

๔. คณะกรรมการดูแลการลงทะเบียนและอาหาร

- ๔.๑ นางสาวจันทร์จิรา เทียมสุวรรณ ประธานกรรมการ
๔.๒ นางสาวรุ่งอรุณ ทองน้อย กรรมการ
๔.๓ นางสาวนางสาวสมจิตร ดวงจันทร์ กรรมการและเลขานุการ

- หน้าที่ ๑. กำกับ ดูแล เอกสารการลงทะเบียนและอาหาร เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ
๒. ติดต่อ ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรมอบรมเสวนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้







